

Nr 1. 2024

DANMARKS BIBLIOTEKER

HOLSTEBRO 750 ÅR: KÆMPE FEST MED BIBLIOTEKET

2024 Hvad er opgaven • UPSCALE: Biblioteker og deleøkonomi
Dan Arnløv: Vejen til Vejle Bibliotek og Kulturhus • DEBATTEN II
Roskilde: Velfærd skaber vi sammen • Brønderslev og Biblioteket
Leder: Børn fortjener bedre end en læsekrise

DANMARKS
BIBLIOTEKSFORENING

Forside: Holstebro 750 års jubilæum er skudt i gang og varer det meste af året. Kæmpe lysfest ved Storåens broer fortsatte til Kulturglimt med 5.000+ mennesker på Hovedbiblioteket anført af "den blå dame" og Nordisk Teaterlaboratorium.
Foto: Ole Mortensen.

Danmarks Biblioteker

Et biblioteks- og kulturmagasinet
28 årg., nr. 1. 15. januar 2024

Udgiver/Adresse

Danmarks Biblioteksforening
Farvergade 27D
DK-1463 København K
Telefon: 33 25 09 35
e-mail: db@db.dk
www.db.dk

Redaktør

Hellen Niegaard (hn@db.dk), ansvarsh.

Kommende numre af Danmarks Biblioteker

Nr. 2. 15. april 2024

E-magasin

Det nye nummer findes fra udgivelsesdagen på forsiden af www.db.dk – Magasinet

NB: Pga. Post Nords omdelingsterminer kan DB ikke garantere, at den trykte udgave leveres i overensstemmelse med DBs udgivelsesplan

Tidligere numre og artikler

Se www.db.dk/magasiner

Abonnementspris

For medlemmer kr. 300,-
For ikke-medlemmer kr. 650,-
Studerende kr. 60,-

Annoncer

Formater og priser:
kortlink.dk/2mc88

Grafisk produktion

Stæhr Grafisk

Tryk

Kailow Graphic A/S
Denne tryksag er produceret under standarderne:
DS 49001 CSR – ISO 14001. Miljø - ISO 9001
Kvalitet - OHSAS 18001 Arbejdsmiljø

Oplag

Distribueret 1.349 + 500 til anden uddeling
ifølge Dansk Oplagskontrol
ISSN nr.: 1397-1026

Gengivelse af artikler tilladt med kildeangivelse.
Artikler m.v. afspejler alene pågældende
skribents holdning.

Danmarks Biblioteksforenings Forretningsudvalg

Paw Østergaard Jensen (A) Albertslund, formand.
Claus Mørkbak Højrup (V) Hjørring, politisk næstformand. Annette W. Godt, bibliotekschef Allerød og faglig næstformand.
Signe Bekker Dhiman (A) Aabenraa. Anette Mortensen (V) Stevn. Carsten Petersen (C) Sorø. Johs Poulsen (B) Herning. Anni Bagge Jensen, bibliotekschef Langeland. Lars Bornæs, bibliotekschef Silkeborg. Kristine Nygaard, bibliotekschef Aalborg.

LEDER

BØRN FORTJENER BEDRE END EN LÆSEKRISE

Af Paw Østergaard Jensen (A), formand for Danmarks Biblioteksforening

Det er en foruroligende kendsgerning, at mange børn i Danmark mangler evne og lyst til at læse. Ifølge de seneste PIRLS og PISA undersøgelser blandt elever på henholdsvis 4. og 9. klassetrin, udkommet i 2023, er de danske børn og unges læsefærdigheder faldende. Samtidig viser undersøgelsen *Børn og Unges Læsning 2021* fra 2022, at også børn og unges læselyst i dag falder med alderen.

Det går tilbage med læseevnerne hos en relativt stor gruppe elever. Og som Simon Skov Foug, forsker og leder af den danske del af PIRLS, har påpeget, mellem en fjerdedel og en femtedel kan godt nok rent teknisk læse, men de har meget svært ved at forstå, hvad de læser. Noget skal gøres. For som bekendt er læsning al lærings moder.

Børn fortjener rum for læsning. Mange børn tilbringer dagen i skole, sfo og klubber, som ofte er på samme matrikel. Børn og unge tilbringer mange af ugens timer udsat for larm og forstyrrelser, fra teknologi eller omgivelser – og under stadigt voksende præstationspres fra omgivelser og sociale mediers perfektionsidealer. Hvor og hvornår skal de kunne udvikle sig i fred og finde muligheder for at læse og fordybe sig, for eksempel i en god bog.

Paradoksalt nok er vi aldrig i tvivl om, at voksne på møder og konferencer har brug for 'breakout-sessions' for ikke at sløve hen, mens børn bare forventes at være i samme omgivelser dagen lang. I min optik er det uretfærdigt, at børnene skal betale prisen for en stram kommunal økonomi eller spareøvelser, der reducerer skolernes rum som svar på ALT, fremfor at sikre skift i pædagogik, miljø og indeklima. Derfor vælger man ofte at lukke lokalbiblioteker og sammenlægge dem med skolernes PLC'er. 'One size fits all' tror vi nogle gange ude i kommunerne. Den holder ikke, vi må kigge nærmere på de lokale forhold.

Børn fortjener børnebibliotekarere. Børnebibliotekerne understøtter mange steder børns læsning ved at lytte og tilbyde flere aktiviteter, der styrker læseglæde og læseoplevelser. Det kan være læseklubber, fælles oplæsninger, forfatterbesøg, bogudstillinger, læsekonkurrencer, digitale værktøjer. Eller bare en god bogsnak.

Børn fortjener bedre end en læsekrise. De fortjener at opleve glæden, spændingen og fordybelsen ved at læse. De fortjener steder til at udvikle sprog, fantasi og kritisk tænkning gennem læseoplevelser. Det kræver gode biblioteker og gode budgetter for både fysiske og digitale medier. Det kræver dygtige og engagerede børnebibliotekarere, de findes heldigvis.

Hvad kan vi gøre for at vende den negative tendens? Et af svarene er at sætte fokus på bibliotekerne og ikke mindst på børnebibliotekernes rolle som et vigtigt tilbud til børn og deres udvikling. Børnebibliotekarerne har en unik mulighed for at inspirere, motivere og understøtte børn i deres læselyst – og læseproces. Gennem et bredt og varieret udvalg af bøger, der appellerer til alle aldre, niveauer og smag. Børnebibliotekerne kan også samarbejde tættere med skoler, forældre og andre aktører omkring børnene. Det kan ske gennem fælles projekter, kampagner og dialog.

Lad os give børnene bøgerne tilbage. Lad os give dem rum, støtte og tid til at læse ved at styrke vores lokale folkebiblioteker. Og meget gerne i et tværgående samarbejde med vores skoler.

INDHOLD

Hvad er opgaven i 2024? Ingen tvivl: Kultur - og biblioteker bør prioriteres. I egen ret men også for at imødegå udviklingen i en tid karakteriseret af fragmentering og pres på faktuel viden. At bibliotekerne kan noget særligt for en kommune og dens borgere illustreres af artikler og politiske kommentarer. Det gælder aspekter omkring AI, deleøkonomi, demokrati, dagligdag i Brønderslev og byfejring i Holstebro. Og det gælder læsning og unge.

Vi skal tilbage på sporet, kære sektor. Er der nogen, der vil være med, spurgte bibliotekschef Pernille Schaltz i sidste nummer om en af bibliotekets kerneopgaver. Debatindlægget har vakt stor opmærksomhed. Se hvad Tine Segel, Stine Have og Karen Buus mener om den sag.

Læs også klummen med Dan Arnløv (C), som skildrer Vejles vej til et nyt bibliotek og kulturhus.

Husk tilmelding til Bibliotekspolitisk Topmøde i Sønderborg, tjek bagsiden.

Hellen Niegaard

- 2 Leder
- 4 2024 Hvad er opgaven?
Hellen Niegaard
- 5 Nyhedsklip
Centralbibliotekerne - ny rammeaftale
Dan Turèll årets klassiker 2024
- 6 EU lovgivning om AI
Fremtidens informationskompetencer i en tid med AI
- 7 [Set fra MIN stol]
Vejlen til Vejle Bibliotek og Kulturhus
Dan Arnløv (C)
- 10 Kan biblioteker være med til at opskalere deleøkonomien?
Henrik Jochumsen og Mia Høj Mathiasen
- 12 Debat: Er der nogen, der vil være med?
Tine Segel, Stine Have og Karen Buus
- 16 Roskilde: Velfærd skaber vi sammen
Hellen Niegaard

[Politisk kommentar: Mogens Hallager (C)]
[Forvaltningens kommentar: Christian Lauersen]
[En stærk læsekultur – en del af løsningen
Tine Torp Thorlin og Louise Mean Nielsen]
- 20 Biblioteket skal være et alternativ til Google
Marianne Hundebøl – Brønderslev
- 21 [Politisk kommentar]
Steen Søgaard Petersen (J)
- 23 Sæt gang i lokal brugerudvikling.
Få den store brugerundersøgelse som PIXI
- 24 Demokratisk debat og samtale er under pres:
Hvad er bibliotekets rolle?
Erik Stochholm Bjerre
- 26 Holstebro fejrer 750 år:
Biblioteket er byens kulturelle knudepunkt
Trine Petersen
- 28 Pizza, poesi, bookart og magi
Ayoe Quist Henkel
- 30 Ledelse og læseglæde: Når opgaven er fælles
Lisbet Vestergaard
- 32 Danskerne er vilde med litteraturoplevelser
De Gyldne Laurbær til Kim Blæsbjerg

Nyt om AI, muligheder, regulering og transparens

... 6

Øget fokus på lokal viden, biblioteker og demokrati

... 24

Holstebro Byjubilæum fejres med 750 arrangementer

... 26

- 33 Endnu en dansker indtager direktørstolen hos EBLIDA
EBLIDA's årsmøde 2024 i Lissabon
E-Panema – (EBLIDA PARTNERSHIP MATCHING tool)
Valg til EBLIDA
Andrew Cranfield
- 34 Sammen om Verdensmål: Folkebiblioteket, trivsel
og fællesskaber om bæredygtighed

2024: HVAD ER OPGAVEREN?

På den store klinge er det på mange måder fremtiden, der skal tages stilling til i 2024. Fra massive klimaproblemer til digitale udfordringer omkring kunstig intelligens og misinformation. Og der skal stemmes. Og tænkes i kultur og biblioteker.

Supervalgåret 2024

2,6 billioner mennesker skal til valgurnerne. I Europa, Rusland, Indien, Mexico, Sydafrika, USA og i mange andre lande – derfor tales der om supervalgåret. Ifølge *Time Magazine* skal halvdelen af jordens befolkning stemme. Også i Danmark skal vi til valgurnerne. I juni skal der stemmes til Europa-Parlamentet. Selvom der mange steder ikke er demokrati i vores forstand, er det fremtiden og hvilken vej, man ønsker sig at gå, der groft sagt er på verdens dagsorden.

Misinformation ses som en klar udfordring i valgsammenhængen. På verdensstopmødet i Davos i januar hvor klimaspørgsmål, krig og ufred, og bæredygtig global udvikling var på tapetet blev Fake News mødets "Top Worry in the Year of elections". Også i Danmark ses markant frygt for, at mis- og disinformation kan præge de demokratiske valg. Knap to ud af tre af adspurgte i en ny undersøgelse fra Danmarks nye Tech-center under Slots- og Kulturstyrelsen udtrykker bekymring for, at de får et skævt billede af aktuelle begivenheder i Danmark, når det indhold, de præsenteres for, er bestemt af algoritmer. To ud af tre er enten enige i eller overvejende enige i, at samtaler online er polariserende. Hvad er udfordringerne, hvorfor er det vigtigt for os og hvem mener hvad? Som altid, når der er valg og skal stemmes, har man som borger behov for reel viden og information om udviklingen og samfundets centrale spørgsmål. I mange kommuner har biblioteket de senere år dannet ramme om oplysning op til et valg, nogle steder om egentlige valgaftener.

Med blot fire måneder til valget til Europa-Parlamentet er tendenserne i undersøgelsen et problem, mener kulturminister Jakob Engel-Schmidt (M). Og "udfordringen med mis- og disinformation på nettet er massiv, og det er tydeligt, at danskerne tager det enormt alvorligt", påpeger ministeren ved undersøgelsens offentliggørelse. "Vi har behov for langt mere kontrol med tech giganterne, men også langt mere viden til at tøjle udviklingen og sikre, at magten fortsat ligger i hænderne på os danskere." Her kan forhåbentlig EU AI ACT (Artificial Intelligence) på sigt også bidrage til at skabe større transparens, den er lige om hjørnet. Også i biblioteksregi har man taget fat på AI – og drøfter i nationale mødefora både muligheder og mindre heldige udviklingstendenser. Et helt nyt tværgående AI-biblioteksprojekt under Tænketanken Fremtidens Biblioteker skal i partnerskab med blandt andre Tænketanken Mandag Morgen og dens store *Algoritmer, Data og Demokrati*-initiativ klæde landets elever og studerende på i spørgsmålet om AI, se mere side 6.

Kultur og biblioteker

Ifølge onlinemediet *Søndag Aften* har kommunerne valgt at øge kulturudgifterne. Især i Midtjylland er kommunerne aktive, lyder det. I 2024 bruges samlet 6,3 mia. kroner til kultur, en stigning på 250 mio. kroner i forhold til 2023, svarende til en stigning på 4,2%. Ifølge nyhedsmediet ses den væsentligste stigning på 'Andre kulturelle opgaver'. I alt 2,7 mia. kroner bruges på bibliotekerne. Her ses en stigning på 94 mio. kroner svarende til +3,6% fra 2023. Reelt er der imidlertid tale om en mindre besparelse da

pris- og lønskøn if. KL har en stigning på 4,1%. I enkelte kommuner ses pæne stigninger på 8 til 15%, men andre decideret har sparet.

Regeringen er inde i sit andet år, og mange opgaver presser sig på. Også på kulturfronten. At regeringen ønsker et kulturliv, som alle danskere er en del af, ved vi fra regeringsgrundlaget *Ansvar for Danmark*. "Både den smalle og den brede kultur skal ud i hele landet. Kulturen er ikke forbeholdt en speciel alder, postnummer eller økonomisk formåen. Kulturlivet i bredeste betydning – fra fodboldlandskampe over musikfestivaler til biblioteker og kunstmuseer – skaber fælles oplevelser, understøtter vores udsyn og modvirker fordomme og snæversyn. Det skal vi værne om."

Dilemmaet er, hvordan gør regeringen det? På lovfrenten trækker forslaget til en ny museumslov ud. Arbejdsgruppen om museumsreformen blev nedsat i april 2023 i forlængelse af regeringsgrundlagets ønsker om at "reformere forældet lovgivning, rydde op i tilsandede strukturer og styrke kulturlivet i hele landet". Som en del af dette arbejde vil regeringen blandt andet gennemføre en museumsreform, der åbner for flere statsanerkendte museer og skaber en mere retfærdig og gennemsigtig fordeling af museumstilskud. Museernes opgaver har dertil ændret sig markant de seneste år, og der er behov for nytænkning. Aktuelt virker det, som om der er lang vej endnu til en ny lov i en noget rodet proces.

Kulturen skal prioriteres – og vi vil se på loven. Er der en forældet lovgivningsramme, et ønske om at kigge på biblioteksloven, så skal der kigges på loven, lød udmeldingen fra kulturministeren på Det Bibliotekspolitiske Topmøde i 2023. Ude i sektoren ses en vilje til at rykke på bibliotekspolitikken og på opdatering af opgaven i *Lov om biblioteksvirksomhed* fra år 2000. Lovens formålsparagraf afspejler ikke hele biblioteksvirkeligheden i Danmark anno 2024. Men giver det mening f.eks. blot at se på formålet, hvis den øvrige del qua løbende justeringer hænger sammen, kan man spørge. Svaret er ja. Der er brug for det, mener Danmarks Biblioteksforening. Uligheden i kommunernes biblioteksindsats er voksende.

Kommunerne har i anerkendelse af bibliotekerne som lokal katalysator og akse for informationsformidling inddraget folkebibliotekerne i tunge samfundsopgaver – nogle gange gennem uheldig beskæring af bibliotekets kerneopgaver.

Behovet for bibliotekets aktive understøttelse af en læsekultur under pres vokser for eksempel. Ligesom behovet for inddragelse af borgerne i en bæredygtig udviklingsagenda lokalt. For slet ikke at tale om brugen af biblioteket som samfundets demokratiske kit – det fælles mødested, hvor alle er velkomne i en tid karakteriseret af øget polarisering.

Skal regeringens kulturambitioner realiseres, skal der sættes meget mere målrettet på at styrke landets biblioteker og bibliotekssektoren.

[NYHEDSKLIP...]

■ **Centralbibliotekerne og Slots- og Kulturstyrelsen** har taget hul på snakken om, hvordan den næste rammeaftale skal udformes. "Det er en god lejlighed til også at evaluere om det, vi har gjort de seneste tre år, har haft en effekt", fortæller Kristine Nygaard, chef for centralbiblioteket i Aalborg. "Inden for sprog, litteratur og læsning har vi hos Aalborg Bibliotekerne blandt andet haft fokus på initiativet *Sprogstart*. Det er et forløb med specialudviklede sprogkasser, daginstitutioner kan bruge i arbejdet med børnenes sproglige udvikling. Men har det virket? Det har vi været nysgerrige på at undersøge, og tilbagemeldingerne var virkelig positive. Det var derfor fedt at kunne tage resultatet af effektundersøgelsen med til mødet." Det viser sig, at forløbene ikke alene hjæl-

per på sproget, men også over fordybelse, og endda i nogle tilfælde har fået forældrenes øjne op for, hvad læsning og samvær omkring læsning kan gøre.

"Med andre ord går Sprogstart ind og arbejder med nogle af de største udfordringer, vi tumler med lige for tiden: Fordybelse og glæden ved sprog og læsning. Det synes jeg godt, vi kan være stolte over, og det skal vi bygge oven på i fremtiden", siger Kristine Nygaard.

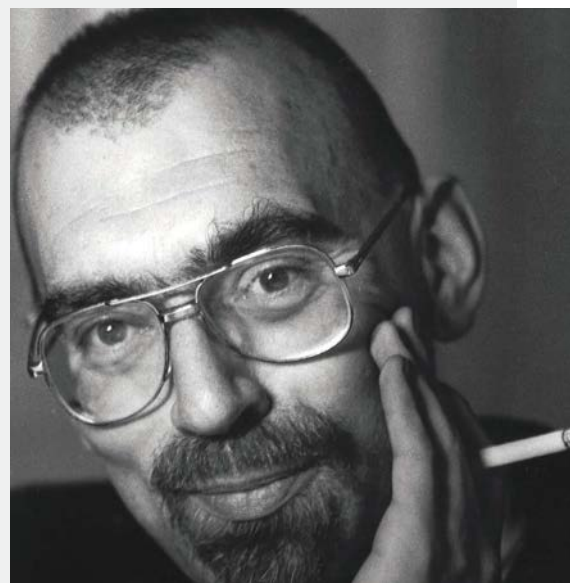
Læs effektundersøgelsen på kortlink.dk/2pckw og se mere om Sprogstart, som samler en masse af de danske folkebibliotekers samlede sprog- og læseindsatser. Find det på www.laesesportet.dk

■ **Dan Turèll årets klassiker 2024.** Tirsdag den 17. september markerer landets biblioteker årets danske klassiker. Blandt Dan Turèlls (1946-1993) store produktion har især to værker fået en helt særlig status: *Karma Cowboy* fra 1974 og *Vangede billeder*, som udkom året efter. Med afsæt i *Karma Cowboy* markeres Dan Turèll og hans forfatterskab.

Karma Cowboy "er en vild bog, der stikker i alle retninger - ikke mindst typografisk med en blanding af håndskrift og forskellige maskintyper, der gør, at man skiftevis skal læse på langs og på tværs. Men samtidig er den ekstremt stemningsmættet med sin blanding af kærlighed til ameri-

kanske rockmusikere", hedder det på litteratursiden.dk. "Karismatisk selviscenesættelse og et særligt blik for sprog og humor gjorde Dan Turèll til en af sin tids mest kendte danske forfattere. Han startede som smal form-eksperimenterende lyriker (med bl.a. *Karma Cowboy*, red), men blev siden hele Danmarks Onkel Danny, der "mest af alt holdt af hverdagen", og som med *Vangede billeder* skildrede sit barndomsland", skriver Katrine Lehmann Sivertsen på Forfatterweb.dk.

Følg med på klassikerdagen.dk

/HN

UGE17
BORGERNES VERDENSMÅLSUGE

UGE17 er borgernes verdensmålsuge Er jeres kommune med?

UGE17 er en landsdækkende temauge om FN's 17 verdensmål. Her tages afsæt i en national og fælles kampagne med fokus på folkelig forankring, borgerinddragelse og oplysning om verdensmålene for bæredygtig udvikling.

Klimahanding nu: Alle kan være med. I 2023 deltog over 70 biblioteker/kommuner på 100+ geografiske steder, heraf var 1/3 uden for bibliotekernes fysiske rammer og over 200 lokale samarbejdspartnere var med.

I 2024 ventes flere med. Skal jeres kommune med om bord? Kontakt Thomas Sture Rasmussen – tsr@db.dk. Løbende information om temaugen på UGE17 på Facebook.

EU lovgivning om AI

EUs Digital Education Hub har afholdt workshops med unge om brug af kunstig intelligens. Foto: Eu.Cc

Uanset om man er superfan af AI – kunstig intelligens – eller bekymret over teknologien, regulering er på vej. EU's længe ventede *Artificial Intelligence Act* kom et afgørende skridt videre i december med politisk enighed mellem Europa-Parlamentet og Det Europæiske Råd.

Nye teknologier som kunstig intelligens og robotteknologi kommer til at sætte dagsordenen for innovation i den nær-

meste fremtid og er allerede i gang. AI-lovgivning ses derfor som et kolossalt vigtigt skridt for både samfund, virksomheder og økonomi – og dermed det enkelte menneske og borger.

EU's AI-Forordning skal regulere brug af AI i hele EU og ses efter flere års arbejde som omtalt undervejs her i bladet som det afgørende skridt mod en fælles forståelse af ansvarlig brug af kunstig intelligens i EU's medlemslande.

Målet er at sikre mulighed for både udvikling og anvendelse af kunstig intelligens, men også at sikre mod forskellige former for misbrug. Forordningen omfatter harmoniserede regler for markedsføring, ibrugtagning og brug af kunstige intelligenssystemer i EU. Herunder også forbud mod visse former for kunstig intelligens og f.eks. specifikke krav til såkaldte højrisiko AI-systemer og forpligtelser for operatører af disse systemer mv.

Et historisk skridt, som Ursula von der Leyen, formand for Europa-Kommissionen, fastslog – som "gør EU til frontløber inden for AI-regulering, som det allerførste kontinent, der fastsætter klare regler for brugen af AI". I starten af februar blev EU's AI Act så vedtaget på det såkaldte COREPER-udvalgsmøde, bestående af repræsentanter fra medlemslandenes ambassader i EU.

Nu skal EU AI ACT's detaljer færdiggøres med henblik på at blive endeligt godkendt senest i juni i år.

/HN

Fremtidens informationskompetencer i en tid med AI – et nyt tværgående biblioteksprojekt

Skønt danske unge, elever og studerende er dygtige til at anvende digitale ressourcer, er de ikke tilstrækkeligt kritiske eller reflekterede i deres anvendelse.

De har vanskeligt ved at oversætte deres digitale instinkt til en faglig sammenhæng – og en tendens til at overvurdere egne evner. Med lancering af chatGPT i slutningen af 2022 er forudsætningerne for både søgning og opgaveskrivning ændret. Og bruger de studerende f.eks. chatGPT uden at forholde sig kritisk, tilegner de sig reelt ikke de nødvendige faglige kompetencer.

Informationskompetencer på tværs af uddannelsestrin, et litteratur-review udgivet i 2023 af Tænketanken Fremtidens Biblioteker, peger på, at mange elevers og studerendes vidensgrundlag og informationskompetencer tilsyneladende er mangelfulde. Et nyt tværgående projekt i tænketanken undersøger unges faktiske informationssøgningspraksis

og vil se nærmere på problematikken og give bud på metoder og greb til fremadrettet indsats.

Det nye projekt omfatter fire dele. En vigtig samarbejdspartner er Tænketanken Mandag Morgen (TMM) og dens ADD-projekt/Algoritmer, Data og demokrati-initiativet.

Først gennemfører TMM en reel kortlægning i hhv. grundskolen, på en ungdomsuddannelse og på en videregående uddannelse i form af en videoetnografisk og/eller mobiletnografisk undersøgelse i forbindelse med eleverne og de studerendes opgaveskrivning. Dernæst følger en kvalitativ undersøgelse ved TMM, som skal identificere relevansmarkører i forhold til undervisning i informationskompetence; den består af fokusgruppe-interviews med unge – hvordan mener de selv undervisningen kan gøres relevant og attraktiv. Herefter får et ekspertpanel af centrale aktører og videnspersoner til opgave at identifi-

cere nødvendige informationskompetencer samt de strategiske pejlemærker, som fremover kræver ny indsats på såvel organisatorisk som politisk plan. I projektets fjerde og sidste del identificerer endelig eksperter fra undersøgelsesdelen, panelet og praktikere nye greb og metoder til undervisning i og til samarbejder om fremtidens informationskompetencer.

Projektets partnere er Silkeborg Bibliotekerne, Via Bibliotek, Herning Centralbibliotek, bibliotekerne i Kolding og Sønderborg, Bibliotekschefforeningen, Danske Fag-, Forsknings- og Uddannelsesbiblioteker, Gymnasiernes, Akademiernes og Erhvervsskolernes Biblioteksforening, Pædagogisk LæringsCenterForening, Det Kgl. Bibliotek, Danmarks Biblioteksforening og altså Tænketanken Mandag Morgens ADD-projekt. Projektet modtager et tilskud på 1.637.903 kroner fra Udviklingspuljen under Slots- og Kulturstyrelsen.

/HN

[SET FRA MIN STOL]

Vejen til Vejle Bibliotek og Kulturhus

Biblioteker kan noget særligt for en by og dens borgere, alligevel har vejen til et tidssvarende bibliotek i Vejle været lang. Nu sættes turbo på planerne. Aktuelt er man gået fra visionen til arbejdet med dialogoplægget.

Dan Arnløv (C)
1. viceborgmester
Formand for Kultur- og Idrætsudvalget
Vejle Kommune

Jeg er mangeårig kulturudvalgsformand i Vejle Kommune, valgt til formand første gang i 2010 som en meget ung og håbefuld konservativ politiker. Nu er jeg bare håbefuld, og det er også meget godt at være i politik. Her i Vejle som er landets femtestørste kommune med knap 114. 000 indbyggere, sker der rigtig meget. Vi vokser med mellem 1.500 og 2.000 indbyggere om året. Tingene går rigtigt, rigtigt stærkt på alle områder på nær et – hovedbiblioteket.

Hvorfor tager det 14 år at komme frem til målstregen for et nyt bibliotek? Vi skal tilbage til 2010, hvor jeg lige var blevet valgt, og der blev holdt nytårskur i biblioteket, dengang 40 år gammelt, og jeg sagde: Nu synes jeg, det er på tide, nu vi skal åbne debatten om bibliotek og kulturhus. Så gik der 14 år, hvor jeg sagde det rigtigt mange gange, og heldigvis var der også andre, der sagde det en gang imellem; men i kommuner går tingene nogle gange langsomt.

Skal jeg prøve kort at fortælle hvorfor, starter vi ved kommunesammenlægningen tilbage i 2007. Den nye Vejle Kommune er skabt af fire landkommuner, en bykommune og så et enkelt sogn. Vi fik fra starten en ret voldsom land-by diskurs i en del år. En decentraliseringstendens, der betød, at vi gik i gang med at lave kulturhuse i alle centerbyerne; de gamle rådhus blev lavet om til biblioteker og kulturhuse. Og vi har nogle fantastiske biblioteker og kul-

turhuse, der næsten uden undtagelse stadig kører godt. Og så havde vi betonbygningen i Vejle By. Jeg kom engang til at sammenligne den med STASI hovedkvarteret i Dresden fra 1968, for der er en vis lighed, og sådan byggede man nu en gang i 1970.

Bygningen har fungeret fint, men er nu både slidt og utidssvarende. Faktisk knuselsker jeg biblioteket her. Jeg er ikke rundet af idrætshaller, jeg er rundet af biblioteket og voksede op to kilometer herfra og gik to eller tre gange om ugen forbi med en sportstaske – lige forbi Vejle Idrætshaller og over i biblioteket. Fyldte tasken med bøger, og så hjem igen og læse dem. Det var vigtigt for mig. For mig er biblioteket nærmest de hellige haller, og det har det været altid. Jeg kan stadig huske den dag, hvor jeg turde at gå ind på voksenbiblioteket. Det er en af de vigtigste dage i mit liv.

Heldigvis var vi nogle politikere og partier, Socialdemokraterne, SF og Konservative, som altid har været enige om hvad vi skulle. De Radikale var også med – men vi var aldrig helt nok. At gå ud at sige, at vi skal have et nyt bibliotek og kulturhus flyttede ikke stemmer. Så skulle man få ting til at ske var det gennem reelt, hårdt arbejde og politisk håndværk – og så tager det altså tid.

Vi har en midtby med mange kulturbygninger, store og mindre. Ligesom i alle provinsbyer, så er kulturbygninger hvad andre ikke længere har brug for. Der er

ikke ret meget af det, der er bygget til formålet, det er noget, der har været til overs, og så rykkes kulturen ind. Det vil sige, at kulturen har en hel masse lejemål og bygninger, som ikke rigtigt er 100% egnede til formålet. De er da meget hyggelige at være i, men de er svære at varme op og svære at vedligeholde og besværlige at drive.

Tanken var dengang, lad os få færre kvadratmeter og færre adresser, prøve at samle tingene et sted og tænke så økonomisk som muligt. Lad os samle musikskolen og biblioteket – og lad os prøve samtidig at lave et kulturhus. Sådan kom vi i gang, og vi fik også over tid afsat nogle penge til opgaven.

Vi har haft en rigtig lang placeringsdebat. Har vel diskuteret placering i nærmest 12 år. Det kan give god mening, men her har også været et forsøg på at udskyde processen fra modstandere. Der er ikke et virksomhedsprojekt, bolig- eller butikspjækt, hvor biblioteket ikke har været tænkt ind i. Biblioteket har jo sådan en pæn volumen af mennesker og besøgende, og så kan biblioteket da være med til at betale husleje. Dét har jeg personligt altid kæmpet imod, fordi jeg synes, at biblioteker kan og skal stå i egen ret. Bibliotekerne skal ikke med som sådan en eftertanke.

I dag er vi ved at lave en ny stor bydel i området med 5.000 boliger og andre aktiviteter, med idræt og natur lige i nærheden. Her vil biblioteket ligge midt i det hele.

[SET FRA MIN STOL]

Byrådsbeslutningen kom op til valget i 2021 og et oplæg om "Vi stopper place-ringsdebatten. Vi bruger bygningen som skal og arbejder videre med den placering." Alle partier på nær borgme-sterpartiet Venstre var med i forliget et år før valget. Her fik vi trukket den nød-vendige streg i sandet, det lykkedes os at komme videre, og jeg var glad. På et eller andet tidspunkt skal man uanset hvad, hamre søm i. Det gjorde vi der. Det var en god dag.

Vi står i kommunen fast på, at bibliote-ker kan noget særligt og bidrager med noget særligt. I virkeligheden er den eneste realistiske placering også her på Willy Sørensens Plads, hvor hovedbibli-oteket ligger. Med et uddannelsesstrøg og omkring 7.000 studerende lige i nær-heden, med 800 meter til gågaden og 1.200 meter til banegården. Og som sagt en helt ny bydel lige her i nabola-get.

Vi har pladsen, og vi bygger til lige her på plænen. Vi går ikke efter mange flere ekstra kvadratmeter, men efter *klogere* og *bedre* kvadratmeter. Noget med lidt mere højt til loftet, mere lys og luft og noget, der er nemmere at indrette. Funktionalitet er centralt, og det skal være bæredygtigt.

Nogle gange kan man godt spise en ele-fant i små bidder. Første år fik vi afsat en beskeden sum på 1/2 mio. kroner, nu er vi på ca. 120 mio. kroner. Vi er ikke i mål

endnu og kommer til at finde flere pen-ge til projektet på et tidspunkt. Vi er i dag gået fra visionen til arbejdet med dialogoplægget, og vi er i fuld gang med at tale med alle interessenterne i området. Vi er inde i en slags afskal-ningsproces og prøver at finde ud af, hvem skal være her, og hvem skal ikke. Én bygning kan ikke løse alt. Vi prøver at fokusere på nogle ting – og det bliver bibliotek og kulturhus, og musikskole og kulturskole.

Vi vil godt være et samlingssted i Vejle, også for dem ikke bruger biblioteket i dag. Et sted der kan ses, og en bygning som tiltrækker folk.

Med Verdens bedste børnebibliotek. Vi har en ambition i udvalget lige nu om at gå all-in på børnebiblioteket: At give børn den helt rigtige biblioteksoplevel-se, kan på mange måder være afgøren-de for dem resten af livet. Dermed ikke være sagt, at der ikke skal være plads til andre målgrupper, men børnebibliote-ke er der, det starter. Noget andet vi gerne vil kigge nærmere på er lyd og stillebibliotek – lidt old school måske. Vi har talt om at lave et sted, hvor algorit-merne ikke kan fange dig. Tænk hvis der var zoner uden internet og netadgang.

Tidshorisonten lige nu. Udbud omkring efterår og slutning af 2024, og så skal der gerne bygges i 2025 og 2026. Vi har økonomisk mulighed for at fremrykke

og finde flere penge. Der er noget at for-handle om det kommende år. Også med eksterne parter. DGI, som rykker deres hovedkvarter fra Vingsted til Vejle, har været på tale i forhold til at bygge ved siden af, så man kunne dele bl.a. møde-lokaler og køkkenfaciliteter – men har fundet lokaler ved banegården. Ærger-ligt, men det sætter os ikke langt tilba-ge, så meget fælles var der heller ikke. Nu fortsætter vi alene.

Det har været en hård og lang sej kamp. På kryds og tværs af andre lokale politi-ske alliancer. Det her har vi formået at holde liv i, fordi det var vigtigt for os. Af en eller anden mærkelig årsag er biblio-teker og kulturhuse ikke sexede i politik, derfor er det fantastisk, at der er bygget så mange flotte biblioteker og kulturhu-se rundt omkring i kommunerne i de se-nere år, og borgerne elsker at komme der. Det siger noget om den betydning, biblioteket har i borgernes liv. Folk er glade for dem, når de er der og er at-traktive. Det må vi så som politikere sør-ge for, at de er.

At projektet bliver til noget nu, det kan man godt regne med, og det hænger sammen med vores vedholdenhed. Der kommer et nyt bibliotek og kulturhus – og bygningen skal være markant og kunne ses fra vejen. Et nyt kraftcenter for hele byen.

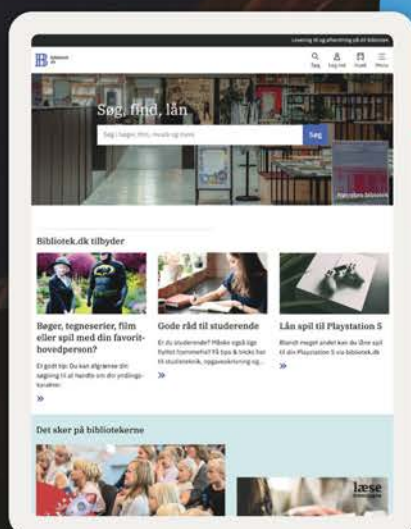

Vejles hovedbibliotek fra 1970 er godt brugt og slidt med 365.000 besøgende om året. Et nyt ambitiøst bygningsprojekt vil forvandle det til et markant Bibliotek og Kulturhus, et samlingssted for alle i byen.

Foto: wikipediacommons

Endnu nemmere adgang til materialer fra alle landets biblioteker

Mød det nye
Bibliotek.dk på
stand nr. 1 på
Bibliotekspolitisk
Topmøde

» Enklere login
og bestilling

» Inspirationsbånd
med bibliotekernes
materialer

» Udpluk af
bibliotekernes
arrangementer

» Forbedret
søgning

KAN BIBLIOTEKER VÆRE MED TIL AT OPSKALERE DELEØKONOMIEN?

Barrierer og muligheder. Ny viden om biblioteker som knudepunkt for lokalsamfundets delingsløsninger. Danske og norske erfaringer er i fokus i UPSCALE, et aktuelt forskningsprojekt.

Man kan udmærket argumentere for, at folkebiblioteket er essensen af deleøkonomi.

Biblioteket er en af de første bæredygtige infrastrukturer i vores samfund, der understøtter cirkulær økonomi og fælles forbrug: Fællesskabet investerer i et materiale, som lånes, bruges og afleveres igen til glæde for fællesskabet. Vi behøver ikke hver især eje for så at gemme eller smide ud, når vi er færdige med at forbruge.

I forlængelse af deres stadigt større engagement i bæredygtighed og verdensmål har mange biblioteker indenfor de senere år arbejdet på at styrke det deleøkonomiske aspekt yderligere. F.eks. udlåner nogle folkebiblioteker i dag værktøj, bærbare computere, fiskeudstyr og strikkekits. Andre stiller symaskiner til rådighed, hvor man kan opgradere sit tøj eller har reparationsstationer, hvor man kan ordne sin cykel. Flere biblioteker tilbyder reparationscaféer, hvor der kan repareres i stedet for bortskaffes, eller de arrangerer events, hvor borgere kan bytte tøj og andet. Alt sammen til glæde for klimaet – og ja; fællesskabet. Desværre kan deleinitiativer være kortlivede, ligesom de desværre ofte tiltrækker relativt få brugere. Derfor er der behov for mere viden om, hvordan deling kan op-skaleres og gøres attraktivt for en større del af befolkningen.

UPSCALE

Netop behovet for mere viden på området danner udgangspunkt for forskningsprojektet *UPSCALE: Upscaling sustainable collaborative consumption using public libraries*. Projektet begyndte i 2020 og afsluttes i efteråret 2024. Projektet er finansieret af Norges Forskningsråd og ledes af CICERO – Senter for klimaforskning i Oslo. Fra Danmark deltager Københavns

Universitet og Syddansk Universitet, repræsenteret ved denne artikels to forfattere.

Projektets hovedhypotese er, at folkebiblioteker vil kunne spille en ledende rolle som hubs for deling af forbrugsvarer og medvirke til gøre det mere almindeligt at låne og dele som et alternativ til overforbrug. Biblioteker kan, ved selv at tage initiativer og igangsætte projekter, ved at koordinere og facilitere borgerdrevne initiativer eller gennem samarbejde med virksomheder og NGO'er, blive vigtige aktører i den grønne omstilling. Samtidig betyder bibliotekernes antal og lokale forankring, at de har et særligt potentiale til – og måske ligefrem ansvar for – at engagere borgere og lokalsamfund i denne proces.

Et af de større projekter som UPSCALE både har initieret, og følger intensivt, drejer sig om at give norske biblioteksbrugere mulighed for at låne værktøj og maskiner som f.eks. tæpperensere med brug af deres lånerkort i isenkræmmerkæden Jernia, der modsvarer Silvan i Danmark. Corona viste sig desværre at være et uventet benspænd for lanceringen af projektet, så indsamling og analyse af data er blevet udskudt. Derfor må formidlingen af erfaringerne fra dette konkrete projekt vente. Til gengæld kan vi i denne artikel formidle erfaringerne fra studier af to andre delingsaktiviteter, som kan bidrage med viden om forhold, der kan hæmme eller fremme bibliotekers muligheder for at bidrage til styrke deleøkonomien og kollaborativt forbrug.

Behov og følelser

Et af de initiativer, som vi i UPSCALE har fokuseret på, er projektet *Det Bæredygtige Bibliotek* på Odense Centralbibliotek.

I perioden 2016-22 tilbød biblioteket borgerne at låne såkaldte bæredygtigheds-kits bestående af kufferter med udstyr til en lang række forskellige inden- og udendørsaktiviteter. Deleordningen blev drevet af idéen om, at ikke alle selv bør investere i ting, der måske kun ville blive brugt en enkelt gang. Desuden skulle tilbuddet også give borgerne mulighed for at afprøve en ny fritidsaktivitet uden selv at skulle investere i dyrt udstyr, der måske ville ende på loftet.

Initiativet var fra start unikt i en dansk kontekst. Med sine kits og vision om at bidrage til bæredygtighed, deling og grøn omstilling, er projektet særligt interessant for UPSCALE som et tidligt eksempel på en deleordning, der var forud for sin tid. Vores undersøgelse viser, at projektet i løbet af sin relativt korte levetid stødte på flere barrierer. Det drejede sig bl.a. om politisk modstand, anklager om konkurrenceforvridning og begrænset udlånsaktivitet. Interessant er det dog, at en af deleordningens største udfordringer var spørgsmålet om, hvad man egentlig forstod ved bæredygtighed.

Der er nok ikke tvivl om, at deleordningen havde mødt langt mindre modstand, hvis den var blevet lanceret i dag. På blot få år er bæredygtighed kommet på dagsorden indenfor biblioteksfeltet – både nationalt og internationalt. Vi ser også, at udlån af utraditionelle materialer er blevet mere udbredt og mindre kontroversielt. Men erfaringerne fra Odense viser, at det er vigtigt med en fælles forståelse af bæredygtighed og viden om, hvordan biblioteket kan spille en aktiv rolle i den bæredygtige udvikling.

I den forbindelse kan man have en berettiget formodning om, at de danske bibliotekers engagement i netværket DB2030, herunder arbejdet med bæredygtigheds-sambassadors og Verdensmåls-certificeringer, vil få betydning for opfattelsen af bibliotekernes, og ikke mindst bibliotekernes rolle som forandringsagenter i den bæredygtige omstilling.

Hvad vil borgerne dele?

Skal biblioteket bidrage til at opskalere deleøkonomien og gøre deling mere attraktivt, peger vores undersøgelse på, at

“ .. et udgangspunkt bør være konkret viden om, hvad borgerne reelt gerne vil dele. Derudover er det afgørende, at deleordningen integreres i organisationen og blandt medarbejdere. Det kræver en fælles indsats for, at sådanne tiltag kan blive en bæredygtig del af biblioteket.

En potentiel opskalering af bibliotekernes bidrag til deleøkonomien handler ikke kun om konkrete behov, men også om mere emotionelle forhold. Det gælder både bibliotekspersonalets opbakning til sådanne projekter og de følelser, der knytter sig til det at skulle deles om noget blandt borgerne. Fra Drammen har vi eksempler på begge dele.

Drammen Bibliotek har deltaget i flere delingsinitiativer, og senest er bl.a. 3D printere og musikinstrumenter blevet gjort tilgængelige eller udlånt til biblioteksbrugere. Begge initiativer er udsprunget af interesse og ekspertise hos individuelle bibliotekarere og et stort ønske om at dele engagementet og aktiviteterne med borgerne. Initiativet er dog blevet udfordret af bibliotekarernes frustration over manglende økonomisk og logistisk støtte, hvilket har været ødelæggende for deres engagementet og hindrende for fortsættelsen af initiativet.

Dette indikerer, hvor væsentligt intern støtte i organisationen er for at fastholde og understøtte det drive, der eksisterer blandt medarbejdere i forhold til bæredygtighed – også med hensyn til at opskalere deleøkonomien.

I Drammen har vi også kunnet iagttage det emotionelle aspekt ved deling blandt borgerne. Biblioteket har, ligesom flere andre steder i Norge, indgået et samarbejde med den ikke-kommercielle organisation BUA, der driver udlånssteder for fritidsudstyr til udendørsliv.

Det har vist sig, at mange borgere er varssomme med at låne fritidsudstyret, blandt andet fordi det traditionelt har været forbeholdt den mindrebemidlede

del af befolkningen. Det kan altså være forbundet med et vist stigma at deles om udstyr. Med andre ord: Er man fattig låner man, ellers ejer man.

Det for os særligt interessante er, at et tættere samarbejde mellem biblioteket og udlånsstedet potentielt kan bidrage til at ændre denne opfattelse. Adspurgte svarer borgere, der finder det problematisk at låne udstyr, at det ville de i højere grad gøre, hvis biblioteket var mere involveret og udlånsstedet fysisk placeret ved biblioteket.

Dette fortæller os, at biblioteket har en særlig betydning og et særligt potentiale. Nok fordi biblioteket er for alle – og måske fordi biblioteket netop er essensen af deleøkonomi.

■ **HENRIK JOCHUMSEN**
Lektor, Institut for Kommunikation, Københavns Universitet

■ **MIA HØJ MATHIASSEN**
Adjunkt ved Syddansk Universitet

Se mere på kortlink.dk/oslo/2pdxz

ER DER NOGEN, DER VIL VÆRE MED?

Vi skal tilbage på sporet kære sektor, opfordrede Pernille Schaltz, biblioteks- og borgerservicechef i Herning, i et debatindlæg i december 2023 i *Danmarks Biblioteker* nr. 6. Det handler om en af bibliotekets grundopgaver. Kerneopgaven i forhold til information. Er der nogen, der vil være med, spurgte Pernille Schaltz.

“ Vi skal spørge os selv om, hvorfor borgerne ikke spørger på bibliotekerne mere? Er det måske fordi borgerne har glemt, at bibliotekerne også er et sted for vidensformidling? Måske fordi bibliotekerne i mange år ikke selv lokalt har prioriteret dén fortælling – og formidling?”

Opfordringen har vakt berettiget interesse i vide kredse. I dette og næste nummer af bladet fortsætter debatten. Denne gang med tre kommentarer fra sektoren. Af over 100 likes og andre reaktioner på bl.a. LinkedIn taler Schaltz øjensynlig lige ind i en højaktuel problematik. Mange flere vil gerne være med. Spørgsmålene er blandt andet: Hvordan kan man gribe en ny indsats an? Og hvordan kan man være med?

[DEBAT KOMMENTAR]

Læs kommentarerne fra Tine Segel, formand for Digi Sektoren i DM samt Stine Have, bibliotekschef i Hillerød Kommune, og Karen Buus, bibliotekschef for UCL Biblioteket ved UCL Erhvervsakademi og Professionshøjskole i Odense.

/HN

Foto: Jakob Boserup

Tine Segel var til udgangen af oktober 2023 formand for Forbundet Kultur og Information, der fusionerede med DM fra 1. november.

Tine Segel

Forperson DM Digi samt næstforperson DM Kultur og Medier

Som fagpolitisk aktiv gennem mange år hilser jeg opfordringen fra Pernille Schaltz velkommen.

Den tid vi lever i kalder i høj grad på, at bibliotekerne spiller en aktiv rolle i en vigtig dagsorden, der rummer både kildekritik, evnen til at søge information bredt og navigere i informationsstrømmene.

Det være sig for alle, men måske særligt med et fokus på de unge i en tid, hvor vi kan konstatere, at den bibliotekarfaglige betjening på ungdomsuddannelserne er blevet beskåret kraftigt – og at mange folkebiblioteker derfor bliver det sted, hvor man som elev kan henvende sig for at få hjælp til sine opgaver.

At sikre kvalificeret vejledning inden for informationssøgning og kildekritik kræver, at der er orden i det faglige penallhus. Forstået på den måde, at i den digitale og teknologiske udvikling, skal nogle af de biblioteksfaglige kompetencer løbende udvikles, og det skal sikres, at man som ansat på biblioteket har en forståelse for lige netop denne vigtige rolle.

For der er mange vigtige opgaver for bibliotekerne, og her vil jeg særligt fremhæve det vigtige arbejde med FN's verdensmål og ikke mindst med læselysten blandt børn og unge, samtidig med

at man lokalt er et kulturelt anker og samlingspunkt med arrangementer og læseklubber. Kort sagt de mange vigtige opgaver, der løftes lokalt, og som ofte afspejles i, hvordan der lokalt i den enkelte kommune prioriteres fagligt såvel som økonomisk.

Med mængden af opgaver og den udvikling vi har set over år, samt hvad jeg hører og erfarer fra biblioteksverdenen, så er jeg helt på linje med Pernille Schaltz, når hun gør opmærksom på, at området skal prioriteres, og at det skal gøres i fællesskab.

Jeg har en opmærksomhed på, at det fællesskab også skal inkludere fag- forsknings- og uddannelsesbiblioteker, og derfor har jeg med glæde erfaret, at Pernilles opslag på LinkedIn har medført, at også fra den del af bibliotekssektoren har flere meldt sig på banen. Fra seneste møde i Bibliotekernes Dialogforum, hvor vi jo mødes på tværs af sektorer, kunne jeg desuden også mærke, at der var opbakning bordet rundt. Så vi står et godt sted samlet som bibliotekssektor.

Fra DM har vi en opmærksomhed på, at træning i at søge og vurdere kilder er en faktor både indenfor demokratiet og uddannelse, og derfor følger vi det tæt. I regi af DM er jeg også med til at rejse emnet blandt øvrige aktører, da netop dét at kunne hjælpe elever – såvel som borgere – med at navigere i information er et stort opmærksomhedspunkt. DM spiller ind med viden, faciliterer netværk og byder ind med kompetenceudvikling. Så DM er i den grad med.

Stine Have

Bibliotekschef, Hillerød Kommune

Hvordan træner vi borgerne i kildekritik?

Tak, Pernille Scholtz, for at rejse en vigtig debat om bibliotekernes opgave som demokratiske dannelseinstitutioner. Jeg er enig: Vi skal stå stærkere i forhold til at understøtte informationskompetence, kritisk bevidsthed og handlekraft i befolkningen, og det er oplagt, at bibliotekerne samarbejder om konkrete indsatser og prioriteringer.

”Vi skal have spørgelysten tilbage”, skriver du. Spørgelyst er fantastisk, men mestring er endnu vigtigere. Jeg ser fortsat et behov for, at bibliotekerne bevæger sig hen imod mere faciliterende og dialogsøgende betjeningsformer. Vi er for længst forbi spørgsmålet om, hvorvidt folk googler og spørger chat GPT til råds, og derfor skal bibliotekspersonalet mestre forskellige greb til at vejlede folk i at begå sig kritisk bevidst i de digitale universer, de bruger.

Bibliotekerne skal have dygtige, veluddannede informationspecialister samt et stærkt betjeningsniveau med personale, der kan hjælpe og vejlede borgerne. Alt for mange biblioteker lider under for meget selvbetjening efter års besparelser.

Vi har brug for både løbende at styrke bibliotekernes informationspecialister, men også for at styrke en bredere kompetenceudvikling blandt personalet, så det samlede vidensniveau i betjeningen højnes.

Hvad angår informationsspecialisterne, skal de – ud over stærke søgekompetencer og kritisk brug af kilder – være stærke på digital etik, databeskyttelse, informationssikkerhed og brugen af kunstig intelligens. Dertil skal de kunne facilitere mødet med borgeren gennem formater, som understøtter deltagelse, refleksion og digital mestring. Det gælder både i den individuelle betjening, men i særdeleshed også facilitering af fællesskaber.

Jeg får f.eks. billedet af fysiske og digitale laboratorier, hvor borgere, frivillige og informationsspecialister sammen nørder og eksperimenterer med kunstig intelligens og alverdens kilder med workshops, udstillinger og synliggørelse af fakta, fake news, med mere.

Centralbibliotekerne har allerede iværksat flere relevante tiltag, såsom netværk for Læring og Kildekritik og uddannelsen som digital vejleder. Kan disse initiativer mon danne grobund for mere og stærkere samarbejde udspringe herfra?

I forhold til den bredere kompetenceudvikling ser jeg et kæmpe behov for en fælles front omkring informationsøgning og kildekritik, som målrettes en bredere del af bibliotekernes personale. Borgerne har en legitim forventning om at stå over for kompetente bibliotekarere, som kan langt mere end dem. Og det har alt for længe været et problem, at der mangler relevante kompetenceudviklingsmuligheder på den front.

Det vil være fedt at stå sammen om at ændre på det.

Karen Buus

Bibliotekschef UCL Biblioteket, UCL Erhvervsakademi og Professionshøjskole Odense

Styrk samarbejde på tværs i biblioteksverdenen. Pernille Scholtz ønsker mere samarbejde på tværs af folkebibliotekerne. Et samarbejde der skal styrke folkebibliotekernes opgave med at træne borgernes informationskompetencer. Samtidig italesætter hun de udfordringer, hun oplever, folkebibliotekerne står overfor i forhold til at sikre, at de rette kompetencer er til stede til at løfte denne opgave.

“ Som bibliotekschef på en professionshøjskole, kan jeg kun være enig i, at det er en vigtig biblioteksopgave at hjælpe vores borgere med at udvikle de kompetencer, det kræver at være kildekritisk i en tid, hvor fake news trives som aldrig før. I min optik er det dog en opgave, der går på tværs af hele bibliotekssektoren, og derfor fordrer et større samarbejde mellem de to sektorer.

I uddannelsesbibliotekerne er en af vores kerneopgaver at sikre vores studerende kompetencerne til at gennemføre deres studie. Kompetencer der ikke kun er en forudsætning for at gennemføre sin grunduddannelse. Dimittendernes arbejdsliv vil komme til at udspille sig i et samfund i konstant og hastig forandring, som igen vil stille krav til den enkelte - "livslang læring". Kompetencerne skal bruges både for at holde sig opdateret på sit felt, og hvis man starter på en efteruddannelse. Det er store krav til den enkelte, men bibliotekerne kan hjælpe med den udfordring.

Folkebibliotekerne og Fag-, Forsknings- og Uddannelsesbibliotekerne (FFU) skal være fælles om at løfte opgaven.

Når vi betragter det som en fælles opgave, kan vi hjælpe hinanden med at sikre, at kompetencerne er til stede. De fleste FFU-bibliotekarer bruger deres søgekompetencer hver dag. De vejleder og underviser i de discipliner, som Pernille Scholtz efterspørger.

I UCL har vi inviteret os ind i et folkebibliotek for at videregive nogle af de kompetencer, vi sidder med. Vi har lavet et efter-videreuddannelsesstilbud målrettet folkebibliotekarer, der arbejder med undervisning i udskoling og på ungdomsuddannelserne. Professionshøjskolerne har den fordel, at vi er vant til at lave efteruddannelse, og vi kan, i dialog med folkebibliotekerne, tilrettelægge forløb, der taler ind i det kompetencegab, Pernille taler om.

Vi skal tale meget mere sammen om læsning, læselyst, kildekritik, kompetenceløft, søgekompetencer, informationskompetencer på tværs af folke- og FFU-bibliotekerne. Vi kunne starte med at invitere hinanden ind i de mange fora, der allerede eksisterer i vores to verdener. For der er meget, vi kan lære af hinanden.

Til sidst et stort ønske fra min side, at vi, folkebiblioteker og FFU-biblioteker, inviterer vores ministre for undervisning, kultur og forskning til en dialog om, hvad Danmarks ambitioner er for biblioteksområdet. For det synes jeg (også) mangler for at komme tilbage på sporet. Så jeg gentager gerne Pernilles spørgsmål: Er der nogen der vil være med?

VELFÆRD SKABER VI SAMMEN

Ny vision undervejs. Roskilde Kommune skal være alle tiders sted at bo og leve i. Borgerne er inviteret med i processen.

Det bedste liv er dem, vi deler med andre. Det kræver hjælpsomhed og gode relationer. Det er vi gode til i Roskilde Kommune – og i fremtiden får vi brug for endnu mere.

Udfordringer og ny vision

Fremtiden byder på udfordringer – også for Roskilde Kommune. Vi får flere børn og ældre, som har brug for mere pleje og omsorg. Mange mennesker oplever ensomhed eller dårlig trivsel. Samtidig er der mangel på arbejdskraft, og kommunen skal prioritere de mange ønsker fra borgere og lokalsamfund inden for en ansvarlig økonomisk ramme. Ligesom i mange andre kommuner skaber krydspresen en situation, hvor vi bliver nødt til at gentænke velfærden i de kommende år.

Roskilde Kommunes byråd og direktion er derfor ved at udvikle en overordnet vision for udviklingen i velfærd frem mod 2030 i samspil med aktører, kommunale institutioner og foreningslivet. Vi kalder den *Velfærd skaber vi sammen*, netop fordi vi har brug for alle kræfter – og fordi vi mener, at alle mennesker har et potentiale. Visionen skal sammen med borgerne skabe den kommune og det fællesskab, som Roskilde har brug for. Det kræver et stærkt civilsamfund, der engagerer sig og drager omsorg for deres omgivelser og medmennesker.

Hvilken fremtid drømmer du om?

Vi står over for store forandringer i vores velfærdssystem, lyder

det på kommunens hjemmeside. Hvilken fremtid drømmer du om? Her har man inviteret borgerne med. Som borger har man haft mulighed for at bidrage enten via workshops i januar eller direkte med egne input på et dialogsite.

Fra februar og frem udarbejdes forslag til ny vision på baggrund af fremtidsworkshops og borgerbidrag. Planen er at byrådet skal drøfte og tage stilling til et nyt visionsforslag i begyndelsen af juni i år. Det bliver helt sikkert svært, men det kan give os stor værdi, at vi inddrager flest muligt og på nye måder. Alle har et ansvar for at skabe det samfund, vi ønsker. Vi er overbeviste om, at vi kan skabe nye muligheder, hvis vi hjælpes ad, lyder det i optakten fra byrådet.

Kultur og biblioteker

Også kulturområdet og Roskilde Bibliotekerne er en del af visionen. Hvad det vil kunne kan betyde, uddyber Mogens Hallager (C), formand for Kultur- og Idrætsudvalget, Christian Lauersen kultur-, biblioteks- og idrætsschef og endelig ser vi på, hvordan en Stærk læsekultur – er en del af løsningen. Læs med.

■ HELLEN NIEGAARD

[POLITISK KOMMENTAR]

**Mogens Hallager, byrådsmedlem (C).
Formand for Kultur- og Idrætsudvalget.**

Hvordan ser du kulturlivet som en del af løsningen på visionen?

Kulturen er en investering og er med til at skabe mental sundhed og trivsel hos vores borgere. Så hvor andre kommuner vælger at spare på biblioteksbudgettet, så har vi i Roskilde Kommune besluttet at investere i en ny bogbus, at lave et nyt børnekulturhus og at sætte fokus på læselyst for alle borgere i kommunen.

Vi gør det, fordi vi ved, at læsning er med til at skabe trivsel og meningsfuldhed. I min optik skal folkebiblioteket være et svar på nogle af de udfordringer, der er i samfundet.

Hvorfor er det en god ide at inddrage civilsamfundet i løsning af opgaver, som nogle ville mene måske var kommunens ansvar?

Roskilde Kommune har mange inkluderende fællesskaber: Et enestående netværk af foreninger, virksomheder, samarbejdspartnere og frivillige og et helt unikt kultur- og idrætsliv. De fremmer sammenhængskraft og demokratisk deltagelse i vores samfund.

Skoler, foreningsliv og institutioner kan spille en særlig rolle i lokalsamfundet, så alle borgere – forældre, børn, unge, medarbejdere og ledere – har lyst til at tage del i deres udvikling, men også tage ansvar for at passe på skolen, institutionerne og deres omgivelser. Når den frivillige fodboldtræner møder op og træner de forventningsfulde børn, så tænker han eller hun måske ikke på, at det påvirker børnenes mentale trivsel, at de er en del af et fællesskab. Men det ændrer jo ikke på, at gevinsten er der alligevel.

For mig at se handler det om en tro på, at jo mere vi er forbundne, jo bedre kan vi hjælpe hinanden, og for mig er det helt naturligt, at kultur, forenings- og idrætslivet er en del af løsningen.

Foto: Søren Aaberg Kristiansen

[FORVALTNINGENS KOMMENTAR]

Christian Lauersen, Kultur-, Biblioteks- og Idrætschef i Roskilde Kommune.

Hvad vil visionen betyde for måden, I driver bibliotek på?

Med de ressourcer og kompetencer vi har i vores folkebiblioteksvæsen, kan vi nå rigtig mange borgere, sikre mange betjente timer på vores biblioteker og etablere stærke partnerskaber med f.eks. skoler og dagsinstitutioner.

Med visionen bliver der lagt op til, at vi i langt højere grad også aktiverer civilsamfundets engagement f.eks. i vores arbejde med en stærk og bredt forankret læsekultur. Det kunne betyde, at det ikke kun var den biblioteksansatte, der læste højt på plejehjemmet eller i byrummet, men f.eks. den pensionerede skolelærer eller at det ikke er os selv, der bringer materialer ud til borgere, der ikke er særligt mobile, men at det var et frivilligt korps af borgere, der bragte materialer ud og måske også tog sig til en snak og en kop kaffe og dyrkede den sociale vinkel ved sådan et besøg.

Så visionen betyder, at vi dels holder fast i vores kerne af fri og lige adgang til viden og kulturel aktivitet, inkluderende og åbne rum samt adgangen til dygtige medarbejdere, men også udvider rummet betragteligt ved konkret og aktivt at tænke civilsamfundets energi ind i de løsninger og services, vi løfter.

Hvordan kan man samarbejde med civilsamfundet på en måde, der giver mening for alle parter?

Vi skal bryde lidt med tanken om en klassisk kommunal institution, der leverer velfærd og være villige til at løfte blikket og ud-

vikle og skabe sammen med borgerne. Bibliotekets rum, samlingen, vores aktiviteter og ikke mindst vores medarbejdere er en nøgle til at gøre en positiv forskel i samfundet, men vi må også erkende, at vi kun er og kan være tilstede i en relativ lille del af borgernes liv. Byrådets vision kalder på, at vi spiller på nogle andre tangenter og finder nogle nye samarbejdsformer.

Og så er det selvfølgelig helt vildt vigtigt at forstå og respektere, at civilsamfundets drive og frivillighed er drevet af nogle andre mekanismer, end når vi andre går på arbejde og får løn ved månedens udgang.

Er der en økonomisk prioritering med i løftet af visionen?

Ja, der følger en opgave med, hvor vi på vores samlede område i drøftelse med det politiske niveau omprioriterer økonomi til indsatser, der i højere grad løfter visionen om at få flere borgere ind i meningsfulde fællesskaber.

Det kan man gøre på mange måder, og en måde er også at kigge på, om vores nuværende system eller services har nogle barrierer indbygget, som kan fjernes. Det kunne f.eks. være at fjerne gebyrerne på biblioteksmaterialer. Meget tyder på, at en del resourcesvage familier og borgere ikke benytter folkebiblioteket grundet den økonomiske konsekvens ved for sent afleverede materialer. Det er noget, man har positive erfaringer med bl.a. i Glostrup Kommune, og ved at fjerne gebyrerne, ville vi forhåbentlig kunne bygge bro til flere borgere ved økonomisk at omprioritere den indtægt, som gebyrerne udgør i vores budget.

EN STÆRK LÆSEKULTUR - EN DEL AF LØSNINGEN

Guidet fælleslæsning i Roskilde. Foto: Roskilde Bibliotekerne

I Roskilde Kommune er der politisk fokus på at arbejde strategisk med at skabe en stærk læsekultur. Fordi vi ved, at læsning kan være indgangen til et fællesskab, den kan sikre nærvær og fordybelse, og den har en gavnlig virkning på vores mentale sundhed – både som forebyggelse og behandling.

Som biblioteksmenneske glemmer man nogle gange, at ikke alle nødvendigvis kan se vigtigheden af en god læseoplevelse eller adgangen til et bibliotek eller andet kulturtilbud. Men det ændrer ikke på, at folkebiblioteket er en vigtig samfundsinstitution. Især hvis vi som samfund ønsker velfunderede og vidende borgere. En stærk læsekultur i samfundet skaber grobund for nysgerighed, fællesskab, læring, medborgerskab og demokrati, og læsekultur næres af inspiration, nærhed og glæde. Derfor skal der være fokus på nedbrydning af læsebarrierer, på tilgængelighed og på inkluderende fællesskaber.

Foto: Jan Partoft

Foto: Roskilde Bibliotekerne

I arbejdet med at løfte visionen vil vi inddrage borgere i indsatser, hvor deres egen læseglæde og engagement kan gives videre til andre samt sikre, at de har kompetencerne til det. Det kunne for eksempel være pensionerede lærere, der kan læse højt på skoler, i institutioner, i byrummet eller i naturen.

Forpligtende fællesskaber – og biblioteket

For mange borgere er der et fællesskab i at komme på biblioteket. Det er et samlingspunkt, kommunens bankende hjerte, hvor vi mødes på tværs af generationer, interesser og fællesskab.

I Roskilde prioriterer vi at have en høj grad af bemandede biblioteker med fokus på det gode værtskab, hvor borgerne kan møde vores biblioteksansatte og få svar på de spørgsmål, de ikke kan få hjælp til andre steder.

Men det er også vigtigt, at vi udfordrer den traditionelle opfattelse af biblioteket som en bygning og noget, borgerne skal komme til, og skaber en stærk læsekultur uden for bibliotekets fire vægge. Vi skal møde borgerne i deres hverdag og bringe læsning

ind i nye rum og nye samarbejder, så vi kan bygge bro til de borgere, der normalt ikke benytter bibliotekets tilbud. Borgerne skal møde glæden ved læsning dér, hvor de er – både fysisk og i relation til deres livssituation.

Vi har blandt andet partnerskaber med Kræftrådgivningen i Roskilde og Headspace Roskilde og arbejder på et fremtidigt samarbejde med Boligselskabet Sjælland.

Her ønsker vi at bidrage med fællesskaber, der kan styrke og fremme borgernes mentale sundhed og trivsel. Et eksempel herpå kan være guidet fælleslæsning, hvor vi giver borgerne en smagsprøve på fællesskabets styrker. Med guidet fælleslæsning understøtter vi social sammenhængskraft og skaber et rum, hvori der opstår mere åbenhed og empati over for hinandens forskelligheder. For vi ved, at læsning gør os klogere på vores liv og på hinanden og skærper vores evne til koncentration. Samtidig kan det danne grobund for mere personlige og følelsesmæssige samtaler – samtaler som flere borgere måske ellers ikke har adgang til.

De forpligtende fællesskaber er med til, at vi føler os forpligtet over for hinanden. Vi drager omsorg for hinanden og lægger måske mærke til, når en i fællesskabets helbred eller humør halter. Det bliver helt sikkert svært, men det kan vise sig at give os stor værdi, at vi netop inddrager flest mulige og på nye måder. Alle har et ansvar for at skabe det samfund, vi ønsker.

■ TINE TORP THORLIN

■ LOUISE MEAN NIELSEN

Roskilde Bibliotekerne

Stærke biblioteker gør en forskel:

BIBLIOTEKET SKAL VÆRE ET ALTERNATIV TIL GOOGLE

I en tid præget af ekkokamre og manglende fælles fokus, er bibliotekets rolle vigtigere end nogensinde.

Brønderslev Biblioteks nye leder Marianne Hundebøl afløste Bente Kristoffersen, der efter knap to årtier som biblioteksleder gik på pension i marts 2023.

Bibliotekets opgave er koncentreret omkring dannelse, kultur og demokrati, da netop de tre nøgleord er altafgørende i en tid, der kan virke fragmenteret og tilfældig.

Kunstig intelligens og letfordøjelige nyheder udfordrer, og også biblioteket er til debat. På Brønderslev Bibliotek tager vi udfordringen op. Vi italesætter, diskuterer og (re)definerer bibliotekets kerneopgave og forsøger at skabe det bedst mulige tilbud trods rammebesparelser og nye arbejdsopgaver. I vores tilfælde handler det helt konkret om småopgaver som udlevering af affaldsspande og -poser og større ting som implementering af Borgerservice i en af vores filialer.

Nærværende formidling og et fælles fysisk mødested

Biblioteket er et sted, alle kommer, og vi skal skabe et sted, hvor brugerne oplever kvalitet og får et alternativ til Google. Uanset alder, køn og etnicitet skal brugerne opleve, at de bliver mødt af nærværende formidlere, som netop kan bidrage med andet og mere end det søgeresultat, en regulær Google søgning ville resultere i.

Biblioteket giver adgang til viden, litteratur og oplysning, men det er også et mødested for ældre, når vi f.eks. afholder Mandagsmokka og Tirsdagstræf, og en neutral base når kommunens inkontinenskoordinator indkalder til temaeftermiddage med overskrifter som "Når enden er god, er alting godt" eller "Et dryp bliver hurtigt til flere".

Brønderslev Bibliotek i det gamle elværks bygninger på P.N. Jensens Plads.

[POLITISK KOMMENTAR]**Hvad betyder bibliotekerne for borgerne i Brønderslev Kommune?**

Steen Søgaard Petersen (J). Fmd for Fritids-, Kultur- og Turismeudvalg: For det første er bibliotekerne et af de få åbne fælles mødesteder, hvor alle er velkomne til at opholde sig, møde andre, læse avisen, låne bøger eller gå til arrangementer. For det andet er biblioteket i Brønderslev kommune et sted, der konstant rækker ud til borgerne i daginstitutioner og skoler, til unge og voksne og særlige målgrupper. Vi har et meget aktivt bibliotek, som altid sætter bøgerne på dagsordenen. Der er en årsag til, at vi trods et relativt lille budget kan være det bibliotek i Nordjylland, der låner flest bøger ud per indbygger. For det tredje er bibliotekerne selvfølgelig også afgørende for, at alle borgere kan blive klogere på sig selv og omverdenen gennem både faglitteratur og skønlitteratur, aviser, blade og film. Det er afgørende for vores demokrati, at befolkningen har adgang til viden på alle niveauer – her er bibliotekerne helt centrale.

Hvordan er kommunens planer/ønsker for bibliotekets udvikling?

Det er vigtigt for os, at bibliotekerne bliver ved med at gøre sig relevante. I en tid hvor unge mennesker læser mindre og mindre – og måske også bliver dårligere til det, er det afgørende, at vi har et bibliotek, der bliver ved med at række ud og får unge mennesker til at finde ud af, hvor fantastisk det kan være at læse. Bibliotekerne skal til stadighed skabe et rum, hvor møder kan opstå, og hvor borgerne kan finde relevant viden, men de skal også række ud og trække flere ind i litteraturens verden.

Et mindre bibliotek kan også gøre en stor forskel

Brønderslev har godt 36.000 indbyggere. Selvom vi på papiret er en mindre bibliotekskommune, bestræber vi os hver dag på at gøre en stor forskel. Det gælder i særdeleshed, når børneformidlerne på deres tur med Det Mobile Bibliotek møder og inspirerer dagplejebørn, børnehaver og skoleelever. Det gælder også, når de holder oplæg om betydningen af højtlesning og læselyst på personalemøder i kommunens daginstitutioner, på forældre-møder på mellemtrinnet faciliterer diskussioner om "Webetik og spilleregler på Snapchat" eller når de i udskolingen underviser i "ChatGPT – muligheder og begrænsninger".

Lige nu har voksenformidlerne bl.a. travlt med at arrangere AI-caféer målrettet bedsteforældre/den ældre generation, så de kan blive klogere på, hvad kunstig intelligens overhovedet er, og samtidig få mulighed for at prøve kræfter med en ægte chatGPT. De arrangerer livscaféer, inviterer læseklubberne med i teatret, hvor den litterære oplevelse krydres med det oplevede drama, og samarbejder på kryds og på tværs både i og udenfor kommunen.

Målet er bl.a. at danne relationer og skabe synlighed, så biblioteket bliver relevant i alle afkroge, og så vi automatisk indtænkes i bl.a. planlægningen af Royal Run og partnerskabet "Kunst på Banen". Det er i den forbindelse vigtigt, at samtlige medarbejdere har udlånsvakter, og at alle tager ansvaret på sig. Det er vores bibliotek og borgernes penge – og vi skal værne om bibliotekets rolle ved konstant at gøre os umage! Samtidig er biblioteksloven en naturlig del af hverdagen, og kvalitet, alsidighed og aktualitet skal gennemsyre alt, hvad vi gør.

I Brønderslev går man til sport – og til bøger

Bogklubberne for de 9-11-årige og de 11-14-årige mødes hver 2. uge, og for første gang er der ordblinde unge og drenge med. Bogklubbens medlemmer læser med både øjne og ører. Som noget nyt inviterede vi sidste år kommunens 9. klasser op til dans. Som en del af den mundtlige danskprøve i 9.-10. klasse skal den enkelte elev finde et kvalificeret prøveoplæg. Dette arbejde foregik denne gang på biblioteket, hvor flere elever un-

I Brønderslev går man til sport – og til bøger!

drende konstaterede, at avisen udkommer dagligt, og at der findes flere forskellige! De samme elever skulle i øvrigt også overbevises om, at trykte noveller udgives i bogform: "Noveller - er det ikke kun noget, man printer og kopierer?"

Også Brønderslev Forfatterskole hører hjemme på biblioteket. Hvert år kommer omkring 70 unge fra hele Danmark i alderen 13-20 år på et talentudviklingsforløb på Brønderslev Forfatterskole, som i august fejrede tyve års jubilæum. Her udfordrer og underviser professionelle forfattere de unge i at skrive, battle ord, udfolde kreative ideer og skrive skarpe tekster.

Når ugen er omme, har alle elever skrevet en tekst, som efterfølgende udgives i en antologi. Undervisningen er af højeste kvalitet og sætter tydeligvis spor: "Brønderslev Forfatterskole har givet mig håb for en verden der ellers virker tom og grå" (elev, august 2023). Projektet støttes af Brønderslev Kommune, Region Nordjylland, Kulturaftale Nordjylland, Spar Nord Fonden og Brønderslev Bibliotek.

Grobund for kultur, dannelse og demokrati

Fritids-, Kultur- og Turismeudvalget i kommunen giver hvert år biblioteket mulighed for at gøre status og fortælle om fremtidige

indsatsområder og visioner. Den mulighed griber vi med glæde, hvorfor vi årligt udarbejder og udleverer nøgletal for en femårs periode. Disse nøgletal opkvalificerer samtalen i udvalget. Samarbejdet med politikerne er afgørende i mange henseender. Og er med til at skabe opmærksomhed – byens borgmester sendte f.eks. en videohilsen til 6.A fra Hjallerup Skole, der gik videre til finalen i bibliotekernes læsequiz Smart, Parat, Svar.

Bibliotekets særlige funktion er at samle og skabe grobund for kulturelle oplevelser, dannelse og demokrati. Brønderslev Bibliotek skal være det sted, borgerne bevidst søger, når det gælder viden, bøger og oplysning, og når det gælder inkluderende og meningsfyldte fællesskaber.

For hvor er det ellers borgerne kan gå hen?

■ **MARIANNE HUNDEBØL**

Biblioteksleder

Brønderslev Kommune

Fotos: Brønderslev Bibliotek

Det Mobile Bibliotek i Brønderslev Kommune kommer vidt omkring med et bredt udvalg af bibliotekets mange materialer.

Fra lærer til leder

Marianne Hundebøl er oprindelig lærer uddannet tilbage i 2003, og var senest kombinationsansat på en katolsk privatskole i Aalborg, så der både blev plads til danskundervisning og vejledning, kursusvirksomhed og materialevalg på Center For Undervisningsmidler. Sideløbende hermed har hun skrevet lærebøger og læst en Master i børns litteratur og medier. Kort efter at hun satte det sidste punktum i sin masteropgave omhandlende dannelse, etik og æstetik, blev hun ansat som souschef på Brønderslev Bibliotek. Lærergerningen ser hun som fantastisk givende, mens biblioteket for hende er et tilvalg af en verden med fokus på kultur, dannelse og demokrati. Efter et halvt år som souschef valgte den daværende bibliotekschef at stoppe, hvorefter Marianne Hundebøl blev ansat som kommunens biblioteksleder. Hun er nu er i gang med endnu en master. Denne gang i offentlig ledelse.

SÆT GANG I LOKAL BRUGERUDVIKLING

Få den store brugerundersøgelse som PIXI

Undersøgelsen *Biblioteksbrug i dag og i morgen* skaber et overblik og giver ny indsigt i bibliotekernes virksomhed, samt peger på veje til at finde løsninger på nogle af de udfordringer, som det moderne folkebibliotek står over for.

Gennem kulturforbrug, læsevaner og formål med at bruge biblioteket eller ej har analysevirksomheden Moos-Bjerre kortlagt, hvilke behov borgerne og samfundet har til bibliotekets virksomhed, og hvilke holdninger borgerne har til biblioteket. Formålet med undersøgelsen er tosidet. Dels at få etableret en fælles forståelse af danskernes brug af folkebibliotekerne mere generelt. Og dels at skabe et opdateret og praksisanvendeligt grundlag, så bibliotekerne kan styrke deres virksomhed lokalt, gennem strategiske og målrettede initiativer. Undersøgelsen bygger ovenpå en lignende analyse fra 2013.

Brugen af biblioteket

Brugere defineres i undersøgelsen som borgere, der har været på et bibliotek eller brugt de digitale tilbud inden for de sidste tre måneder. 53% af danskerne er biblioteksbrugere; 41% er hyppige brugere og har været på det fysiske bibliotek inden for den sidste måned, mens det tal for den digitale brug er 39%. Som tallene også viste i 2013 – jo tættere man bor på biblioteket desto hyppigere bruges det.

Lige omkring en tredjedel ved i 'mindre grad' eller slet ikke, hvad man kan bruge biblioteket til. Der er kort sagt pænt potentiale i at udbrede kendskabet til biblioteket. Ikke mindst i relation til de 9%, der slet ikke kender bibliotekets tilbud.

Ifølge undersøgelsen er der fremgang i biblioteksbrugen. I 2023 er 41% hyppige brugere, mens det tal i 2013 var 35%. Også når det handler om de digitale services som eReolen.dk og andet, er der sket en forbedring. I 2013 svarede ca. hver anden, at de ikke kendte disse muligheder. I dag svarer kun godt en ud af fire, at man ikke kender nogle af de digitale tilbud.

Værdien af biblioteket

Analysen viser, at kultur generelt opleves som et vigtigt element i menneskers liv og udvikling. Mere end halvdelen af borgerne mener, at kulturelle tilbud er vigtige for:

- Menneskers dannelse (68%)
- Uddannelse og kompetencer (60%)
- Sammenhængskraften i landet (53%)
- Deres egen livskvalitet (50%)

Der er bred opbakning til biblioteket i samfundet. Hele syv ud af ti (71%) oplever, at biblioteket har stor samfundsmæssig værdi – uanset om de er brugere eller ej.

Lige adgang og fællesskab

Det fremhæves, at folkebibliotekerne som kulturinstitution udover at være en vigtig kulturformidler og kilde til viden har stor betydning i forhold til at fungere som en samlende institution – et inkluderende sted, hvor alle har lige adgang til viden, litteratur og fællesskab. Og selvom borgerne primært bruger bibliotekerne til at låne materiale og i høj grad vurderer, at biblioteket skal være et sted for formidling af litteratur, læring og viden, så er en gennemgående motivation for at deltage i kultur- og biblioteksaktiviteter ofte tæt knyttet til dannelsen af meningsfulde sociale forbindelser.

■ PIXI-udgaven udkom i januar 2024. Den giver ud over enkel adgang til resultaterne af den store undersøgelse også nogle greb til lokalt arbejde med målgrupper. I forlængelse af lanceringen tilbyder Tænketanken Fremtidens Biblioteker aktuelt en arrangementsrække i form af webinarer med fokus på tre temaer: Udsatte brugergrupper, publikumsudvikling samt rum og funktion og fællesskab. Desuden er det muligt at aftale oplæg lokalt de steder, hvor bibliotekerne tager fat på at arbejde med sagen ude i kommunerne.

Se mere på fremtidensbiblioteker.dk.

/HN

Borgmester Jacob Bundsgaard (A) deltog i debatarrangementet "Hvad drømmer vi om" i Gellerup.

Demokratisk debat og samtale er under pres:

HVAD ER BIBLIOTEKETS ROLLE?

Lokaldemokratiet er udfordret, hvordan skaber vi et fælles åbent rum for debat og samtale? Hvordan kan alle komme til orde?

Demokratiet lever og har det godt på bibliotekerne. Bibliotekerne er meget velegnede rum for den demokratisk samtale, men der skal gøres mere for at få alle med.

Det er et par af konklusionerne fra projektet *Hyperlokal, demokratisk debat og samtale*, som kulminerede med en åben og udsolgt konference i Store sal på Dokk1 12. december 2023.

Den lokale udfordring

Åbne møder om det, der rører sig i et lokalområde, er sjældne. Projektet blev søsat på baggrund af to udviklingstendenser:

At den lokale nyhedsdækning er blevet meget mangelfuld, og at borgere ikke længere har mulighed for at følge med i, hvad der sker i lokalsamfundet, medmindre man følger grundigt med på de sociale medier.

Den anden udviklingstendens er, at tonen er meget hård på de sociale medier, og debatter udvikler sig ofte til slagsmål. Undersøgelser viser at netop den hårde tone afholder mange fra at deltage i debatter online.

Med projektet *Hyperlokal, demokratisk debat og samtale* har Aarhus Bibliotekerne i perioden 2021-2023 sammen med Rudersdal Bibliotekerne, DMJX og de to lokalmedier, *RisskovLiv* og *Vores Brabrand*, undersøgt, hvordan vi kan styrke den demokratiske samtale om nære, lokale samfundsspørgsmål.

Eksperimenter og borgermøder

Til konferencen var der oplæg om biblioteket som rum for den demokratiske samtale og oplæg af den unge forfatter Amina Elmi. Der deltog både almindelige borgere og projektdeltagerne. Konferencen var et godt eksempel på, at debatten lever og har det godt på biblioteket.

Forud for denne afsluttende konference er der gået to år med mange eksperimenter og borgermøder, hvor den demokratiske samtale har været i centrum. Borgermøderne er foregået på hhv. Gellerup, Risskov og Birkerød biblioteker og har drejet sig om aktuelle temaer. De lokale medier *RisskovLiv* og *Vores Brabrand* (Gellerup) har været vigtige samarbejdspartnere, og har både været med til at forme projektet, til at informere om arrange-

menterne og til at formidle dem efterfølgende. De lokale medier rummer en stor viden om lokalsamfundet, og samarbejdet med dem har været afgørende for, at debatarrangementerne blev succesfulde.

Forsøg med formater – og biblioteket

Det har været et vigtigt fokus i projektet at lave forsøg med forskellige arrangementsformater og metoder til at skabe en mangfoldig og ligeværdig debat. Og det har været et mål at inkludere grupper, som normalt ikke kommer på biblioteket, i debatten.

Idéen bag projektet var at flytte den demokratiske samtale ind i bibliotekets fysiske rum, fordi erfaringen viser, at her foregår debatter oftest sobert og i en god tone. Konstitueret bibliotekschef i Rudersdal Kommune, Stig Grøntved Starck, som har deltaget i hele projektet, siger det på denne måde:

"Jeg talte med flere af de andre konferencedeltagere om det, og vi har alle oplevet at skabe arrangementer med sprængfarlige emner, hvor optakten har været præget af uforsonlige opslag på sociale medier. Men når det kom til selve arrangementet, er det en helt anden atmosfære, der opstår, når vi sidder overfor hinanden, fordi det forpligter os på hinanden på en anden måde, end når det foregår på sociale medier", siger han.

Biblioteket opleves som et trygt, sted, og fordi biblioteker findes i alle kommuner i Danmark, er det ifølge projektets tovholder, Asmund Bertelsen fra Aarhus Bibliotekerne, et oplagt sted til den demokratiske samtale. Og han er enig i, at de sociale medier ikke kan erstatte det fysiske møde. "Det fysiske møde betyder meget, man kan mærke og se hinanden i øjnene, og det misser man i det digitale. Samtidig er kommunikationen på sociale medier styret af algoritmer, som man ikke kan gennemskue, og som er uden for kontrol. Sociale medier er også skriftbårne, og det sætter nogle begrænsninger for nogen. Så der er mange fordele i at mødes et sted, hvor det talte ord er i centrum, mener han."

Hvordan når vi længere ud?

Selv om bibliotekerne opleves som gode rammer om den demo-

kratiske samtale, er det ikke alle, der kommer på bibliotekerne. For at styrke den demokratiske samtale havde initiativtagerne til projektet en idé om, at alle skulle kunne komme til orde, også de, der ikke sædvanligvis deltager i debatten. Derfor har man samarbejdet med lokale biblioteker og med organisationer, der favner de borgere, der normalt ikke kommer på bibliotekerne.

Roger Buch, forskningslektor og centerleder ved Danmarks Medie- og Journalist skole, har været med til at forme projektet, og han peger på, at det er en stor udfordring at få alle grupper i samfundet til at deltage i demokratiske samtale. "Når man kigger på, hvad der faktisk foregår på bibliotekerne, så er det måske ikke så bredt og åbent og demokratisk, som vi går og fortæller hinanden. De skæve, vrede meninger og de meninger, som mere marginaliserede grupper har i samfundet, møder man sjældent på biblioteket. Det er rigtig svært at få fat i de her mennesker, fordi der er nogle grupper, der ikke har lyst til at komme på biblioteket. Vi lavede for nogle år siden en undersøgelse i forbindelse med *Handletanken for lokalt demokrati*, hvor en af tingene, vi fandt ud af var, at der er store grupper i vores samfund, som føler sig udenfor det etablerede og betragter uddannelsessystemet, skolesystemet, politikere, kommunen og bibliotekerne som en del af systemet – som noget fremmed eller som noget fjendtligt", påpeger han.

Så selv om biblioteket er en god ramme for den demokratiske samtale, er der stadig udfordringer ift. at få alle med i samtalen. Han støttes af Asmund Bertelsen og Stig Grøntved Stark, men projektet er ikke kommet med et klart svar på, hvordan man får alle med i debatterne på biblioteket.

Roger Buch er da heller ikke sikker på, at det er muligt at få alle interessenter til at møde op på biblioteket. "Pointen for sådanne grupper er, at man måske skal lade være med at droppe idéen om at åbne døren og sige kom og vær med, men i stedet gå ud og mødes med folk, hvor de er. Uanset om det er unge subkulturer, hjemløse eller andre, der meget sjældent kommer på biblioteket."

Mød borgerne ude i byen

"Hvis vi f.eks. skulle holde et borgermøde, og vi ved, at der ikke kommer folk på overførselsindkomster, hjemløse og marginaliserede grupper af unge, så kunne vi jo på forhånd gå ud at snakke med dem. Vi kunne interviewe dem, lave lyd- og videofiler hvor vi fik dem i tale. På den måde kunne de blive en del af mødet, selv om de ikke er til stede", siger han.

De afholdte debatarrangementer har generelt været velbesøgte, men folkene bag projektet har også gjort et stort arbejde for at sikre borgernes deltagelse og for at sikre, at de foregik i formater, hvor alle kom til orde. En af projektets vigtigste indsigter er ifølge Asmund Bertelsen, at formatet for arrangementerne betyder rigtig meget for, hvem der deltager i debatten. I det traditionelle debatformat med en scene og oplægsholdere, er der ikke mange, der deltager. Men hvis man laver andre formater, hvor man skal debattere med en mindre gruppe, så deltager folk.

Hent inspiration til lokale møder

Hyperlokal, demokratisk debat og samtale projektet er nu afsluttet, og erfaringerne er samlet i et inspirationskatalog, hvori der også er en beskrivelse af de enkelte debatarrangementer- og formater. En af de vigtigste konklusioner fra projektet er, at biblioteket er et meget velegnet rum til den demokratiske samtale, og at det er afgørende at danne partnerskaber med lokale medier, foreninger og interessenter, der kender lokalsamfundet, når man ønsker at planlægge et debatarrangement.

Som Asmund Bertelsen ser det, er bibliotekerne det mest egnede sted til den demokratiske samtale, og han ser det som en fremtidig kerneopgave for bibliotekerne at facilitere den samtale. "Jeg kan godt se bibliotekerne som centrum for den demokratiske samtale, fordi idéen bag bibliotekerne er en demokratisk idé. At den skal findes et sted, hvor alle borgere kan få information og viden om, hvad der sker i vores fælles samfund. Hvis man ikke ved noget, kan man heller ikke deltage i debatten. Biblioteket er samtidig et sted, hvor man kan mødes med andre, som ikke nødvendigvis ligner en selv. Der findes ikke nogen demokratiske handlinger ud over at stemme, som man gør alene. Så det handler om at have et sted, hvor man kan mødes på tværs – og der er biblioteket det mest oplagte sted, hvor det kan ske."

Hent inspiration til demokrati og samfundsdebatter i jeres kommune på kortlink.dk/aakb/2pc5f

ERIK STOCHHOLM BJERRE

Projektleder - Program, Partnerskab & Demokrati, Dokk1
Aarhus Bibliotekerne / Kultur & Borgerservice Aarhus

Foto Gellerup: Sophie Dreijer

Mødefoto: Erik Stochholm Bjerre

Mere om projektet: kortlink.dk/aakb/2pc5g

Afslutningskonference på Dokk1,

Holstebro fejrer 750 år

BIBLIOTEKET ER BYENS KULTURELLE KNUDEPUNKT

Med fokus på velfærd, tilgængelighed og som aktiv lokal medspiller.

Holstebro har 750 års byjubel i 2024, og der er blevet taget tilløb til et fuldstændig forrygende festligt år, hvor kulturbyen Holstebro skruer max op for kulturvolumen med over 750 arrangementer i perioden fra 2. februar til 11. oktober.

Men hvorfor giver det mening som bibliotek at lægge arm med endnu flere arbejdsopgaver og byde sig til, når en by trækker i festtøjet?

Vision, velfærd og ståsted

Holstebro Bibliotek har som et væsentligt budskab i vores vision, at vi skal være hele kommunens "Kulturelle knudepunkt". Med det menes, at vi skal forbinde kulturinstitutioner og -aktører, koble samarbejdspartnere, lægge rammer til og tiltrække borgere i alle aldre til kulturelle arrangementer og aktiviteter. Eller med et mere populært ord være hele byens kulturelle hub, hvor vi overrasker, begejstrer og udvider borgernes horisont. På den måde drager vi fordel af, at vi er til stede centralt i de tre største byer i kommunen, og at vi har rammerne og åbningstiderne til at være det forbindende led.

Visionen for Holstebro Bibliotek blev vedtaget tilbage i 2016 og genbesøgt i 2021, da KL's borgmesterbrev, "Udnyt folkebibliotekernes potentiale", blev sendt ud til kommunerne og taget op i Kultur- og Fritidsudvalget i Holstebro. Konklusionen blev, at visionen stadig var aktuel, og kort fortalt skal bibliotekerne i Holstebro Kommune ud over at være kulturelle knudepunkter også være medproducent på velfærd og bidrage til at løse velfærdsudfordringer. Centralt i visionen er også ambitionen om at være et tilgængeligt og synligt bibliotek, der rækker udover bibliotekets fysiske rammer. Bibliotekets potentiale som medspiller til udvikling af bysamfundene står også fremhævet i visionen og betyder, at vi som bibliotek arbejder ind i de samlende events, der foregår lokalt.

En sætning i visionen, som er højaktuel, er ambitionen om at Holstebro Biblioteker skal være en "dynamisk medspiller i udfoldelsen af de demokratiske byrum". Med over 1.000 daglige besøgende er bibliotekerne en vigtig del af byens puls – både i Holstebro by og i centerbyerne. Her samles folk omkring vigtige

dagsordener for at blive klogere eller inspireret. Visionen favner med formuleringerne mange af de roller, som biblioteket har i dag, men over visionen har vi biblioteksloven, og jeg hører igen og igen mig selv sige ordene "Oplysning, dannelse og kulturel aktivitet", når nye medarbejdere introduceres, samarbejdspartnere skal høre om biblioteket, eller når vi taler om bibliotekets fundament. Samlet set er dette bibliotekets ståsted.

Biblioteket – broen til omverdenen

Da Holstebro Kommune i 2022 begyndte at tage de første skridt til fejring af byjubelåret, blev biblioteket inviteret til idémøde og kunne sådan set have ladet det blive ved det og valgt ikke at engagere sig yderligere. Sådan blev det ikke, for med visionen i hånden ser vi det som vores opgave at smøge ærmerne op og prioritere det, når byen kalder.

Meningen med jubilæumsfejringen er samlet i sloganet: "Holstebro Byjubel 750 år – connect us", som kort fortalt handler om at bygge bro mellem mennesker og fejre forbindelser mellem fortid, nutid og fremtid. Biblioteket er som fænomen en bro – en bro til viden og kulturelle oplevelser, litteratur og hermed både en indgang til fortiden, nutiden og fremtiden og i den grad en bro til andre mennesker i kraft af de fællesskaber og den samhørighed, biblioteket tilbyder. Det var således med stolthed og uden tøven, at vi sagde ja tak til at huse Jubilæumscentralen – og finde kontorplads til de 3-4 medarbejdere, der arbejder dedikeret med byjubelåret og det væld af frivillige, der gæster jubilæumscentralen på bibliotekets 1. sal.

Fest, lys og Kulturglimt

Jubilæumsårets første satsning er åbningsfesten den 2. februar 2024, hvor Storåen som den gennemgående og betydningsfulde naturkraft den er, lægger vand til lyskunst, lysfest og et spektakulært show, der fører publikum mod biblioteket, hvor 2. del af åbningen, Kulturglimt, finder sted.

Kulturglimt er kulturinstitutionerne i Holstebro Kommunes bud på et samarbejdsværk, hvor vi hylder lyset i mørket, kunsten og kulturen i Holstebro. Kulturinstitutionerne er spredt ud på bibliotekets godt 6.000 m² den aften, og publikum får serveret indslag fra blandt andre Operaen i Midten, Ensemble Midt Vest, Klassiske Dage, Holstebro Dansekompagni, Musikskolen, Hols-

750 arrangementer markerer byens jubilæum - bl.a. i Kulturglimt.

Trine Petersen, biblioteksleder.

En engageret borgmester, H. C. Østerby (A), tager imod pressen på biblioteket.

tebro Balletskole, Dansk Talent Akademi, Resonerende Rum, Holstebro Kunstmuseum, Holstebro Museum/Hjerl Hede, Nordisk Teaterlaboratorium og Slagteriet.

Herefter bryder feståret løs med over 750 events i perioden fra 2. februar til 11. oktober. Festen handler om at skabe forbindelser, men også om historisk stolthed og fremtidsvisioner, lokale inddragelser og internationalt udsyn og håbet for året er, at der bliver skabt nye forbindelser mellem uddannelse, sport, kunst, kultur, natur, handel og erhverv.

Nye relationer og fællesskaber på alle fronter

Udover den store satsning med Kulturglimt har biblioteket valgt organisatorisk at tage udfordringen op ved at bruge jubilæumsåret til at udfordre egne forbindelser, og derved tager vi meningen med "connect us" et skridt videre.

Vi har sat os for at skabe nye koblinger mellem medarbejdere,

men også skabe rum til, at der etableres nye eksterne forbindelser. Vi rækker ud til samarbejdspartnere såsom institutioner og foreninger, fordi det er mennesker, relationer og netværk og hermed lægges der reb og kroge ud til potentielle biblioteksbrugere. Det gør vi ved at nedsætte nye arbejdsgrupper, der hver især skal arrangere jubilæumsaktiviteter og inddrage eksterne samarbejdspartnere. Arbejdet er i fuld gang, og vi forventer at 2024 bliver et år, hvor biblioteket får skabt et væld af relationer og nye fællesskaber både internt og eksternt.

Tag del i festen - se holstebro750.dk!

TRINE PETERSEN

Biblioteksleder

Holstebro Kommune

Fotos: Holstebro Bibliotek

PIZZA POESI BOOKART OG MAGI

Hvad sker der, når de unge får nøglen til biblioteket? Hvilke perspektiver på formidling, indhold og deltagelseskultur har de unge selv? Hvordan tilrettelægger unge arrangementer for unge?

Readathon

Hent ny viden i resultaterne fra *OWN IT – Build your library*. Et projekt hvor unge er blevet ansat som kulturformidlere. Odense Bibliotekerne, Næstved Bibliotek og Borgerservice og Faaborg-Midtfyn Bibliotekerne har i årene 2022-2023 iværksat og gennemført *OWN IT – Build your library*.

De unge 'ownere' har været ansat på de tre biblioteker til at planlægge og gennemføre arrangementer for andre unge og har stået for at kommunikere om arrangementerne på sociale medier og i andre sammenhænge.

Unge tiltrækker unge

Unge læser mindre, og de læser mindre af lyst. *OWN IT-projektet* blev sat i gang for at skabe en ny måde at tænke bibliotek for unge på og ud fra tanken om, at unge tiltrækker unge og ved, hvad unge interesserer sig for. Samtidig bygger projektet på tilgange om samskabelse mellem bibliotekarer og brugere, deltagerkultur og ungeinvolvering, da unge har ret til at blive hørt og deltage i forhold, der omhandler dem. Sidst men ikke mindst bygger projektet på ønsket om at tiltrække flere unge, da de ofte bliver overset som målgruppe i en fritidskontekst. Det er i hvert fald det billede, der træder frem i interviews med ownerne, 15 unge mennesker. Det er disse interviews og observationer af nogle af ownernes arrangementer samt evalueringer fra de unge og fra bibliotekarerne denne artikel bygger på.

Biblioteksrummet – "et sted at være"

De tre biblioteker ansatte unge i alderen 15-20 år i et fritidsjob, hvor deres opgave var at skabe tilbud for andre unge. Jobopslaget kom ud på ungdomsuddannelser, på bibliotekernes SoMe-platforme og som plakater og flyers på bibliotekerne. Ansøgetallene var ikke høje, men store nok til, at der på hvert bibliotek kunne ansættes en gruppe af ownere med forskellige aldre, køn, interesser, baggrunde og aktuelle uddannelser.

Samstemmende udtrykker de unge, at de ønsker at ændre forståelsen blandt andre unge om, at bibliotekerne ikke blot er et sted, hvor "unge søger hen for at læse den 800 sideres nye roman eller den intellektuelle digtsamling på russisk", som en af dem siger med et glimt i øjet i et gruppeinterview.

I et andet interview udspiller denne lille samtale sig om unges relation til biblioteket:

Owner 1: "Men altså jeg synes da helt klart, at det er sådan noget her, vi skal lave for at få skabt en form for et godt ry om biblioteket og en rar stemning."

Owner 2: "Ligesom der er mange andre ting på biblioteket end bøger. At der er nogle andre grunde til at komme som ung også. Og give noget mere kultur – og ikke bare, at det er bøger."

Poetry Hours

Owner 3: "Også for at sige, at unge hører også til på biblioteket i en eller anden grad ud over at læse og lave lektier."

Samlet set peger projektet på, at de unge finder det vigtigt at formidle, at biblioteket ikke kun er et sted, hvor man kan låne bøger. Som en anden owner siger, så vil de gerne gøre op med den "negative stereotyp om biblioteker [...], at det er et kedeligt sted for gamle mennesker eller små børn" og vise, at biblioteket godt kan være "et sted man kan være". Det afspejler owners arrangementer ved at lægge vægt på at skabe "hygge", "stemning", "lege", "mulighed for samtale" og "nørkleri" og at "være og tale sammen", "mødes med andre" og "samle en form for crowd" for at bruge nogle af de unges ord og formuleringer.

Et godt arrangement for unge er ikke dyrt

Projektet konkluderer, at de unge ønsker at skabe deltagelsesmuligheder for andre unge ved at inddrage deltagerne og skabe ligeværdige arrangementer. De arrangementer, der havde størst tiltrækningskraft i forhold til antal unge deltagere, var arrangementer, hvor unge kan komme sammen og gøre noget sammen. Det var f.eks. strikke- og hæklearrangementer, readathons og spilaftner med et "twist af litteratur og musik", som en af ownerne formulerer det. På alle tre biblioteker havde de unge succes med at lave fællesskabende arrangementer som f.eks. "Litteraturlingo", hvor de selv havde lavet bingo-lader ud fra en bred viden om litteratur, film og musik, eller "Poetry hours", hvor de unge selv lavede forskellige digtskriveøvelser for de andre unge deltagere.

På hvert af de tre biblioteker havde de unge et budget til rådighed, sådan at de kunne hyre eksterne oplægsholdere, men det var ikke centralt i deres planlægning. Faktisk havde de så svært ved at bruge disse penge, så bibliotekarerne måtte opfordre dem til det. De kunstnere og oplægsholdere, de fandt frem til tematiserede f.eks. kønsidentitet og -roller, krystaller og tarotkort, poetry slammere og sidst men ikke mindst en Bookart-workshop med to graffiti-kunstnere, hvor de unge ud fra øko-noveller selv prøvede kræfter med at male graffiti.

Gennemgående for alle de unges arrangementer er imidlertid, at pizza og/eller andre former for snacks og hygge tiltrækker unge. Også da de oftest først har tid til at komme på biblioteket, når det er sen eftermiddag eller aften.

OWN IT-projektet viser, at unge kommer på biblioteket, når de erfarer, at det er et mulighedsrum, hvor de kan mødes og være sammen med andre unge, få anderledes oplevelser med litteratur, kan "nørkle" og gøre noget sammen: Snakke, hygge, spille og bare være. Det er ikke nødvendigvis envejskommunikation og formidlende foredrag, der tiltrækker unge. Som én af de deltagende bibliotekarer udtrykker det: "Det skal være slut med at invitere de unge til foredrag med lange stolerækker."

AYOE QUIST HENKEL

Lektor VIA UC

Følgforsker på projektet

Se mere om projektet på www.odensebib.dk/page/projekter

Projektfotos

GODE RÅD FRA OWN IT

SÆT HOLDDET

BRUG TID PÅ REKRUTTERING. OPSØG MANGE FØRSKELLIGE FÆLLESSKABER I JAGTEN PÅ DINE DRØMMEKANDIDATER OG TAG UTRADITIONELLE KOMMUNIKATIONSMETODER I BRUG. I ÅR TO KOMMER REKRUTTERINGEN AF SIG SELV.

GIV KLARE RAMMER - SÆT RESTEN FRI

BRUG TID PÅ AT FORVENTNINGSAFSTEMME MED DE UNGE IFT. ØKONOMI, ANSVAR OG MØDEFREKVENS - MEN VÆR KLAR PÅ AT SKIFTE RETNING UNDERVEJS. NÅR RAMMERNE ER PÅ PLADS, SKAL DE UNGE HAVE FRIHED TIL AT EKSPERIMENTERE.

OPBYG RELATIONEN OG VÆR FLEKSIBEL

DIN NYE ARBEJDSSTID ER 'EFTER SKOLETID!' INVESTER I AT LÆRE DE UNGE AT KENDE, VÆR TILGÆNGELIG PÅ DERES PLATFORME OG MØD DEM NÅR DE KAN.

ERSTAT VELMENENDE RÅD MED NYSGERRIGE SPØRSMÅL

BRUG TID PÅ AT OPBYGGE ET GODT FÆLLESSKAB OG ANERKEND DE UNGES INDSATS. INVESTER I AT GØRE GRUPPEN TIL ET TRYGT RUM, SKAB PRÆSTATIONSFRIE RUM.

LAD OPTIMISMEN VÆRE I FRED OG PAS PÅ DEN GODE ENERGI

BEGRAV DIN TVIVL OG BEDREVIDENHED. DE TROR DER KOMMER 50, DU TROR DER KOMMER FEM. DERES OPTIMISME MEDFØRER I VÆRSTE FALD FOR MANGE SNACKS, DIN PESSIMISME DRÆBER ENERGIEN.

LAD DE UNGE KOMMUNIKERE

DET ER DE UNGE, DER VED HVORDAN, DE SKAL NÅ DERES JÆVNALDRENDE. OVERLAD TRYGT GRAFIK, STORIES OG NETVÆRKSMAI TIL DEM.

PYT

INTENTIONERNE ER GODE OG ALLIGEVEL GÅR DET GALT FORDI... EKSAMEN, SØVN OG FAMILIEFØDELSER. SIG PYT TIL SENE AFBUD, UBESVAREDE BESKEDER OG PLUDSELIGE ÆNDRINGER. DE ER TILBAGE PÅ SPORET I MORGEN.

Fra venstre: Maria Bruun, Marie Louise Olesen, Benedikte Sparre Warlev og Lisbet Vestergaard. Foto: Amanda Østergaard Egebo

LEDELSE OG LÆSEGLÆDE: NÅR OPGAVEN ER FÆLLES

Et mantra i arbejdet med udviklingsprojekter er: Der skal en stærk ledelsesforankring til. Ellers er det svært at komme i mål, og projektet bliver aldrig til mere end et enkeltstående tiltag.

I første del af *National indsats for børn og unges læseglæde* har ledelsens bevågenhed og opbakning til de 17 indsatskommuners tværfaglige udviklingsarbejde om læseglæde også været et tema. Men hvad ligger der egentlig i begrebet "ledelsesforankring"? Og hvorfor giver det fra et ledelsesmæssigt synspunkt værdi at samarbejde om læseglæde på tværs af pædagogiske læringscentre og folkebiblioteker? Det spurgte vi tre chefer fra indsatskommunen Gentofte om.

Tre af de chefer, der har en stor aktie i arbejdet med læseglæde, er Benedikte Sparre Warlev, viceskoleleder med ansvaret for indskolingen på Tjørnegårdsskolen, Marie Louise Olesen, indskolingsleder på Skovgårdsskolen og Maria Bruun, chef for Gen-

tofte Bibliotekerne. Samtalen med dem begynder med spørgsmålet: *Hvorfor giver det mening at slå kræfterne sammen om at styrke børn og unges læseglæde?*

Benedikte Sparre Warlev lægger ud: "Mange skoleledere kigger på elevernes karakterer og tænker 'Her skal gøres noget'. Men vi skal tænke bredere, når vi arbejder med læsningen i skolen. Vi skal ikke kun sætte ind overfor det tekniske, men overfor selve læseglæden. Her har vi en oplagt partner i folkebiblioteket, der sætter læseglæden højt på dagsorden i meget af deres arbejde."

Samarbejde er også et nøgleord for Maria Bruun, der for nylig er gået fra at være viceskolechef i Gentofte til chef for kommunens

folkebiblioteker. Hun fremhæver, at der fra kommunal side ligger en forventning om, at kommunens institutioner og forskellige fagligheder samarbejder om relevante områder:

“Vi skal ikke sidde i hvert vores lønkammer og ‘opfinde’, for så bare at videregive aktiviteter og tiltag til den anden part bagefter. Vi skal række ud, inden der er en færdig plan. Det er noget af det, der kan sikre, at 2+2 bliver til 5.

Forventningen er klar, at vi samarbejder, når der er oplagte snitflader. Det er også en af grundene til, at jeg med det samme blev optaget af at få Gentofte Kommune med i den nationale indsats – fordi der netop er et stort fokus på samarbejdsdelen mellem folkebiblioteket og skolerne med læseglæden som fælles agenda. Her får vi en ny ramme for at udvikle partnerskabet.”

Fysisk tilstedeværelse har større værdi, end man tror

Hvordan får man samarbejdet

til at bære frugt i praksis? Marie Louise Olesen lægger vægt på, at man som leder skal prioritere tiden for de involverede lærere og har et ansvar for at sætte retningen og sikre kvaliteten i samarbejdet:

“Når vi afsætter timerne til samarbejdet, så prioriterer vi også, at man mødes fysisk i projektgruppen. Den fysiske tilstedeværelse har større værdi, end man tror. For lærere betyder møderne, at man er væk fra skolen og eleverne, og derfor er prioriteringen af tiden utrolig vigtig. Det kan jeg hjælpe med.”

For Benedikte Sparre Warlev ligger der en pointe i at holde kommunikationskanalerne åbne:

“Vi skal huske hele tiden at fortælle om projektet og holde alle parter opdaterede, både uformelt og formelt. Når man som leder går ind i projektet og gerne vil kunne fungere som sparringspartner, kan det være en fordel, at man selv har nogle hands-on-opgaver. I vores projekt er jeg for eksempel med til at interviewe børn. Det gør, at jeg har en god føling med, hvor vores projekt bevæger sig hen, ligesom jeg også kan være med til at definere, hvad den første, fælles succes er.”

Det gode samarbejde handler i høj grad om at sætte de rigtige mennesker sammen til at løse en opgave. Samtidig kan det være en svaghed, hvis samarbejdet er meget personafhængigt og for eksempel udelukkende kan fungere i kraft af ildsjæle. Ifølge Marie Louise Olesen ligger det i kortene, at det er en ledelsesmæssig opgave at finde den rette balance:

“Jeg kender de medarbejdere på min skole, der har en stor interesse i læseglæde, kompetencer og lyst til at samarbejde. Det er

selvfølgelig dem, jeg får grebet fat i og involveret i projektet. Samtidig skal jeg have blik for, at det hele ikke falder fra hinanden, hvis der er personudskiftning. Det er et aspekt, jeg som leder hele tiden må være opmærksom på.”

Fire gode råd til samarbejdet

Maria Bruun har fire råd til andre ledere, der vil sætte skub i samarbejdet på tværs af skole og folkebibliotek:

“For det første: Ræk ud efter hinanden. Det lyder banalt, men det er helt oplagt at begynde med. For det andet: Når kontakten er etableret eller genetableret, så brug kræfter og tid på at finde de rigtige, fælles snitflader, hvor det giver mest mening af samarbejde. Vær ikke bange for at bruge noget tid på dette andet skridt, hvor I identificerer det fælles gods. Her ligger børn og unges læseglæde lige til højrebænet, fordi det er en vigtig sag for både folkebiblioteket og skolerne. For det tredje: Sæt de rigtige medarbejdere sammen. Der behøver ikke nødvendigvis at være lige mange ledere og medarbejdere med fra henholdsvis skole- og bibliotekssiden. I Gentofte er skoler og biblioteker organiseret forskelligt på, og jeg vil tro, at det også gør sig gældende i mange andre kommuner. Derfor er det vigtigere at tage bestik af kompetencerne og interessen hos de mennesker, der i praksis skal drive samarbejdet fremad og i den rigtige retning.”

Det sidste råd fra Maria Bruun fremhæver betydningen af kontinuitet, som det er vigtigt at tage et strategisk ansvar for:

“Som leder har man en opgave i at understøtte, at der bliver skabt kontinuitet i samarbejdet, og at man ikke kun samarbejder om et enkeltstående projekt. I Gentofte sætter vi for eksempel fokus på, at de resterende folkeskoler i kommunen er med som følgeskoler i dette projekt, sådan at de får et kig ind i udviklingsprocessen undervejs. Samtidig sikrer vi, at der efter 2024 er skabt en grobund på flere skoler for det tværfaglige samarbejde, og at de klar til at bruge de greb, vi udvikler. Vi prøver at dele vores erfaringer løbende og skabe interesse for det, vi frembringer sammen. Det er også en måde at arbejde med kontinuitet og forankring”.

■ Projektet *National indsats for børn og unges læseglæde* er støttet af Slots- og Kulturstyrelsen – og løber fra maj 2023 til april 2025. Læs mere på [fremtidensbiblioteker.dk](https://www.fremtidensbiblioteker.dk).

Foto: www.joshuatree.dk.

■ LISBET VESTERGAARD

Projektleder
Tænketanken Fremtidens Biblioteker

Interviewet er tidligere blevet bragt i regi af National indsats for børn og unges læseglæde: Et styrket samarbejde mellem de pædagogiske læringscentre og folkebibliotekerne.

VI ER VILDE MED LITTERATUROPLEVELSER

KRIMIMESSEN Horsens Kommunes Biblioteker | 16.-17. MARTS 2024

LIG MED MERE

Kom tæt på danske og udenlandske kriminalforfattere i Fængslet.

Mød danske forfattere som Kim Leine, Jesper Stein, Lone Theils, Michael Katz Krefeld, Katrine Engberg og mange flere. Leif Davidsen fortæller om 40 år som spændingsforfatter. Sara Blædel hyldes for sine 20 år med Louise Rick-serien. Og Jussi Adler-Olsen interviewes om sin serie om Afdeling Q, der sluttede med krimi nummer 10 i efteråret 2023. Fra udlandet deltager svenske Arne Dahl, britiske Elly Griffiths, amerikanske Stacy Willingham, og norske Jo Nesbø med online fra Oslo.

Bag krimimessen står Horsens Kommunes Biblioteker. Det er 22. gang biblioteket får litteraturarrangementet op at stå i et flot samarbejde med en lang række danske forlag, boghandlere og naturligvis forfattere.

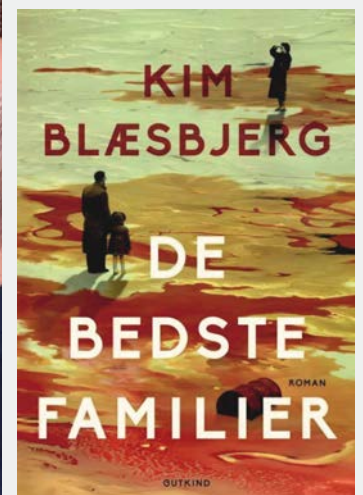
WORD Festival, det nyeste skud på landets voksende antal litteratur-events løb af stablen fra 2. til 4. februar i Odenses Odeon og Odense Koncerthus med foredrag, talks og debatter.

ORDKRAFT, Ord- og Litteraturfestivalen i Nordkraft, skabes i samarbejde med regionens biblioteker og øvrige kulturlag fra Teater Nordkraft, Brønderslev Forfatterskole, DR til Det Nordjyske Mediehus m.fl. Finder sted fra 4. til 6. april i Aalborg. Tjek ord-kraft.dk.

LiteratureXchange 2024, ugelang international litteraturfestival 19. til 23. juni arrangeres af Aarhus Bibliotekerne og Aarhus Litteraturcenter og afvikles i hele Aarhus. Hovedscenerne er Godsbanen og Dokk1. Tjek litx.dk.

Fantasyfestival 2024, landets største fantasy event, afholdes den 14. – 15. september på Esbjerg Biblioteker. Tjek fantasyfestival.dk.

Bogforum 2024, årets største danske bagevent for både fag- og skønlitteratur afholdes 1. til 3. november i Bella Center. Tjek bogforum.dk.

De Gyldne Laurbær til Kim Blæsbjerg

Forfatteren får prisen for romanen *De bedste familier* fra 2023, udkommet på forlaget Gutkind. Set gennem to af virksomheden Cheminovas medarbejdere, Niels Christensen og Jørn Albeck, og deres familier skildres, hvad virksomheden betød på godt og ondt.

“Blæsbjerg udfolder, hvordan Cheminova bidrog med velstand og velfærd til Vestjylland, men også naturforureningens følgeskader på krop og sind... den perfekte kulisser til at fortælle om ef-

terkrigstidens udvikling mod det danske velfærdssamfund”, skriver Litteratursiden.dk blandt andet i sin omtale.

Bogprisen blev uddelt 1. februar. Den tildeles “en nulevende dansk forfatter, der i år har udsendt en skønlitterær bog, som efter boghandlerne og deres medhjælperes bedømmelse vil vinde en plads i litteraturen.”

■ Endnu en dansker indtager direktørstolen hos EBLIDA

Det var med stor fornøjelse, at EBLIDA kunne annoncere Mikkel Christoffersen som ny direktør for EBLIDA fra den 1. februar 2024. Iblandt et stærkt ansøgerfelt var der dog ingen tvivl om, at vi havde fundet den bedste kandidat.

Mikkel Christoffersens imponerende cv, koblet med hans indgående kendskab til den digitale udvikling og dens betydning for bibliotekerne i Europa er et stærkt fagligt fundament for at udfylde rollen som direktør for den europæiske biblioteksorganisation.

Mikkel Christoffersen er kendt som chefforhandler i foreningen Det Digitale Folkebibliotek og kommer fra en stilling som chefkonsulent i Københavns Biblioteker, hvorfra han har været indstationeret i DDF med et antal ugentlige timer. Han er fhv. programleder i Styrelsen for Bibliotek og Medier, og oprindelig uddannet cand.scient.bibl. (Danmarks Biblioteksskole 2005) og ph.d.-stipendiat (Danmarks Biblioteksskole 2009).

Læs interview med Mikkel Christoffersen i næste nummer af *Danmarks Biblioteker*.

■ EBLIDA's årsmøde holdes i Lissabon den 8-10. april 2024.

Her vil EBLIDA's nye præsident, bestyrelse og direktør samles for første gang og påbegynde arbejdet med at sætte retningen for de kommende år. EBLIDA's nuværende strategi gældende fra 2022 – 2025 skal snart fornyes, og det arbejde påbegyndes med det nye hold. EBLIDA's arbejde over de senere år med fokus på bl.a. bæredygtighed og (biblioteks) lovgivning har vist sig at være vigtigt – og i de kommende år vil EBLIDA arbejde videre med fokus herpå.

EBLIDA's økonomi har altid været skrøbelig, og vores nye direktør og executive committee har sammen en vigtig opgave med at konsolidere økonomien – og vi er allerede i gang med at undersøge mulighederne inden for de forskellige EU programmer. Samtidig opprioriteres EBLIDA's advocacy og lobby arbejde med det formål at skabe netværk og partnerskaber, som kan styrke bibliotekers position i forhold til de relevante EU institutioner og parlamentarikere.

■ E-Panema – (EBLIDA PARTNERSHIP MATCHING tool)

I slutningen af 2023 lancerede EBLIDA et nyt og spændende værktøj: E-Panema. Hensigten med E-Panema er at skabe et biblioteks "community", hvor det er muligt at finde og lokalisere potentielle samarbejdspartnere til europæiske projekter, herunder om der er andre institutioner som arbejder på samme projektidé.

E-Panema går dog stadigvæk i skole, og skal gerne vokse sig stor og stærk i de kommende år – indholdet på nuværende tidspunkt er ikke så stort, men fundamentet for at bringe interessenter sammen i projektsamarbejder er skabt og potentialet på sigt er stort. Indtil videre kan man frit gå ind på <https://eblida.org/e-panema/> og se, hvad der rører sig i den europæiske bibliotekssektor.

■ Valg til EBLIDA, den europæiske biblioteksorganisation.

Nu skal der vælges både EBLIDA præsident og medlemmer til EBLIDA's Executiv Committee. Der stemmes om to kandidater til posten som EBLIDA-præsident efter Ton van Vlimmeren, der har siddet i to omgange siden 2018. Kandidaterne er Spaska Tarandova fra Bulgarien og Erna Winters fra

Holland. 11 kandidater er nomineret til de 10 pladser i EBLIDA's Executiv Committee. Herunder undertegnede, der genopstiller efter en runde valgt for Danmarks Biblioteksforening.

Afstemningen finder sted for valg af formand og af 10 eksekutivkomitémedlemmer fra puljen af 11 nominerede kandidater - online mellem 12. februar til 11. marts. Valgresultaterne offentliggøres på EBLIDA Council-mødet den 8. april i Lissabon i Portugal. Web-adressen til afstemningsplatformen sendes direkte til alle EBLIDA-medlemmer.

■ ANDREW CRANFIELD

Bibliotekschef i Helsingør Kommune
Medlem af EBLIDA's styregruppe
EC for DB. Tidl. bl.a. direktør for EBLIDA

FOLKEBIBLIOTEKET, TRIVSEL OG FÆLLESSKABER OM BÆREDYGTIGHED

Sammen om Verdensmål, et stort projekt under Tænk tanken Fremtidens Biblioteker, er landet og blev afsluttet i november 2023.

Projektets målsætning har været at engagere målgruppen 60+ i lokale handlefællesskaber omkring FN's verdensmål – og samtidig styrke deres trivsel gennem det at gøre en forskel sammen med andre. For at realisere dette formål har projektet arbejdet med følgende delmål:

- Skabe positiv opmærksomhed omkring FN's verdensmål blandt målgruppen 60+.
- Motivere og engagere målgruppen 60+ til at tage del i lokale fællesskaber og aktiviteter, som bidrager til et eller flere verdensmål.
- Øge målgruppens trivsel og livskvalitet ved at skabe rammer, hvor de kan bringe egne ressourcer i spil gennem nye lokale fællesskaber.
- Øge fokus på at målgruppen 60+ er en vigtig ressource i forhold til at understøtte samfundets bæredygtige udvikling.
- Styrke bibliotekernes lokalt involverende og fællesskabsskabende rolle og kompetencer i forhold til FN's verdensmål med særligt fokus på, hvordan målgruppen 60+ bliver involveret i en aktivitet, som giver mening og skaber en oplevelse af samhørighed og kompetencer.

Hvor, hvad og hvor mange?

I projektperioden har 36 kommuners biblioteker været del af projektet. Med Kira Stilling Hansen som projektleder og drivende motor er der skabt en række spændende aktiviteter på bibliotekerne landet over. Mange tusinde borgere har været engagerede enten som deltagere i handlefællesskaber/ grupper eller som deltagere i aktiviteter og workshops.

Projektet har bidraget til ny viden blandt borgere på 60+ og samtidig en konkret mulighed for at engagere sig i lokale fællesskaber om FN's verdensmål – og dermed bidraget til at styrke egne handlemuligheder og trivsel.

Projektet har desuden været en kickstarter til mange bibliotekers arbejde med verdensmål og har bidraget til at styrke bibliotekernes egne kompetencer i forhold til at involvere og engagere målgruppen. Herunder tydeliggøre, hvilken vigtig rolle bibliotekerne kan spille i at engagere borgere (og særligt borgere 60+) i arbejdet med verdensmål og bæredygtighed.

Projektet var forankret i et stærkt tværfagligt partnerskab med projektpartnere fra både biblioteker, kommuner, flere forskere og forskellige organisationer. En styregruppe har fungeret som både sparrings- og formidlingspartner og bidraget til sikre projektets fremdrift. Centralt for projektets gennemførelse var organisationen omkring initiativet: Projektgruppen med pilotbiblioteker, omfattende otte af folkebibliotekerne, og et stærkt resourcepanel, som blev trukket ind i projektet ad hoc.

” Her sad vi så midt på dagen og arbejdede sammen og nød livet. Det, jeg også kan se, er, at det giver ejerskab til noget. Det er også vigtigt i forhold til den omstilling, vi skal igennem: at vi får ejerskab til det, vi gør. Og at man faktisk kan gøre noget ved de her store abstrakte begreber.

– Deltager

- ” Uh, jeg ser at bibliotekerne har et kæmpe potentiale i forhold til den grønne omstilling. Ved at være åbne over for nye tiltag og involvere os borgere og hele tiden været på forkant med, hvor vi skal hen. Her i Birkerød har de fx lavet et bæredygtighedshjørne i biblioteket, og på den måde håber jeg, at vi kan få endnu flere borgere med i et fagligt fællesskab eller et arbejdsfællesskab eller nogle får bekendtskaber, som munder ud i nogle veninder. Bibliotekerne har en stor opgave i forhold til at formidle, og bibliotekernes rolle over for andre er at facilitere processen. Og det er de vildt gode til.
– Deltager
- ” Jeg kendte ikke de 17 verdensmål, før jeg kom med i gruppen, men det gør jeg nu. Jeg kendte heller ikke til det store aftryk, tekstilindustrien afsætter. Og det tror, der er rigtig mange, der ikke ved det. Man har ikke haft den tykke stemme til at sige – vær opmærksom på det her.
– Kvindelig deltager

Lokale Fællesskab, oplevelser og handlemuligheder

Hvordan gik det?

Projektet har arbejdet med og nået de opsatte målsætninger og vurderes til at have haft en meget positiv, forandrende og blivende værdi for både borgere, biblioteker og deres lokale engagement i FN's verdensmål. Projektet er samtidig lykkedes med at udbrede indsatsen på nationalt niveau. Og vil, vurderer Lotte Dhyrbye, Tænk tankens leder, mange steder danne grobund for et fortsat fokus på både målgruppe, målsætning og flere delmål.

Værktøjer til videre brug

Under *Sammen om Verdensmål* er der skabt flere værktøjer. De kan anvendes af både landets øvrige biblioteker og andre med fokus på målgruppen og på folkebiblioteket som sted for trivsel og som katalysator for fællesskaber om bæredygtighed. Dels *Inspirationsguide til at facilitere bæredygtige fællesskaber* og dels *Håndbog til arbejdet med fællesskaber og verdensmål på biblioteket* og endelig en podcast serie på fem afsnit. Det hele kan frit hentes via sammenomverdensmaal.dk og fremtidensbiblioteker.dk.

/ HN

DET BIBLIOTEKSPOLITISKE TOPMØDE

Sønderborg 11. - 12. april 2024

Stedet hvor kulturpolitikere og fagfolk mødes

KULTUR I EN KRISETID

Clement Kjersgaard tager os med ind i de næste 25 års historie og ser nærmere på, om vi står overfor en egentlig demokratikrise. I Sønderborg tager vi fat i trivsels- og læsekriser, diskuterer AI og debatterer løsninger med fokus på kultur, kommuner, demokrati og biblioteker.

Mød bl.a. **Noemi Katznelson**, professor ved Aalborg Universitet, **Rasmus Meyer**, formand for Trivselskommissionen, **Camilla Mehlsen**, filosof og medieekspert, **Thore Husfeldt**, professor, IT Universitetet, **Johan Brødsgaard** (B), KL-formand for Kultur-, Erhverv- og Plan, **May-Britt Diechmann**, kst. formand for Bibliotekschefforeningen, **Simon Skov Fougt**, forsker og PIRLS, Tænketanken Fremtidens Biblioteker ved **Lotte Hviid Dhyrbye** og **Kristine Lykke Roed** om Hvem bruger biblioteket og til hvad-undersøgelsen samt **Lisbet Vestergaard** og **Amanda Østergaard Egebo** om læsekultur og styrket læseindsats. Og hør ikke mindst **Bugge Holm Hansen**, Institut for Fremtidsforskning, sætte lys på fremtidens udfordringer.

Program og tilmelding på db.dk/top2024

Afsender:
Danmarks Biblioteksforening
Farvergade 27 D, 2. sal,
1463 København K